

zuse

Et arbejdsliv, en kommentar og en kontingentforhøjelse

Arbejdsliv i toldvæsenet 1948-1990

Toldbygninger på Bornholm
– en kommentar fra redaktørerne

Zise – Told- og Skattehistorisk Tidsskrift er medlemsblad
for Told- og Skattehistorisk Selskab, stiftet den 24. oktober 1977.

Bestyrelsens medlemmer er

Forlagschef, mag.art Henrik Fode (næstformand, fungerende formand), Aarhus.
Museumsinspektør, souschef, ph.d. Henrik Gjøde Nielsen (redaktør), Frederikshavn.

Specialkonsulent Gunnar Jakobsen (sekretær), Birkerød.

Chefkonsulent Anders Bech Christensen (kasserer), København.

Underdirektør Preben Buchholtz, København.

Underdirektør Søren Vigilius Christensen, Aarhus.

Chefkonsulent Taus P. Helleskov, København.

Medlemskab af Told- og Skattehistorisk Selskab tegnes ved henvendelse til
Told- og Skattehistorisk Selskab, Østbanegade 123, 2100 København Ø,
telefon 72 37 03 44 eller på www.zise.dk.

Kontingenter andrager 120 kr. om året for enkeltmedlemmer, 1.000 kr. for
institutioner og firmaer, og biblioteker kan tegne abonnement for 120 kr.

Zise udkommer tre gange årligt, og hvert hefte inderholder ca. 40 sider.

Bidrag til Zise bedes sendt til redaktøren

Museumsinspektør, souschef, ph.d. Henrik Gjøde Nielsen, Kystmuseet,

Dr. Margrethes Vej 6, 9900 Frederikshavn,

hgn@kystmuseet.dk, tlf. 50 51 73 63,

eller til sekretæren specialkonsulent Gunnar Jakobsen,

Lyngholmen 5, 3460 Birkerød, gj.ccta@post.tele.dk, tlf. 38 86 11 51.

www.zise.dk

ISSN 001 05-8355 – Tryk: Merco Print

Forsideillustration:

Holstebro Distriktstoldkammer, 1979. Foto: Told- og Skattemuseet, nu i Rigsarkivet, København.

Bagsideillustration:

*Kontrolstyring, Holstebro Distriktstoldkammer, 1979. Foto: Told- og Skattemuseet,
nu i Rigsarkivet, København.*

Et arbejdsliv, en kommentar og en kontingentforhøjelse

Af Henrik Gjøde Nielsen

Zise – Told- og Skattehistorisk Tidsskrift nr. 2 2017 indledes med Kaj Aksel Højbøges (1931-2015) store erindringsartikel om hans arbejdsliv i toldvæsenet 1948-1990. Det hele er ikke helt fremmed stof for læsere af *Zise*. Det første afsnit efter "Forbemærkning," afsnittet om Fakse Ladeplads i tiden 1. august 1948-31. juli 1950, dvs. godt tre sider, har tidligere været publiceret, nemlig i *Zise* 2010 nr. 2-3, dobbeltnummer. Afsnittet er, dog i en anden redigering, medtaget her for fuldstændighedens skyld, således at vi får hele Højbøges arbejdsliv i toldvæsenet med. De omfattende erindringer giver et enestående indblik livet i etaten i det, der omtrent er mands minde, såvel de formelle som de mere uformelle sider, om end disse har en tendens til at smelte sammen. Mange gange under læsningen vil man opleve en stemning af både "Ak, hvor forandret," og "Hold da op, hvor forandret!" På godt og ondt.

Told- og Skattehistorisk Selskabs formand og sekretær, Henrik Fode og Gunnar Jakobsen, som tillige er redaktører på selskabets projekt om "Toldvæsenets bygningshistorie," af hvilke første bind *Toldbygninger på Bornholm* af Mogens Lau udkom 2016, skriver, ansporet af anmeldelserne af Mogens Laus bog, en kommentar vedr. værket, hvor der redegøres

nærmere for vilkårene og principperne bag dette. Forfatterne bevæger sig på det generelle og principielle niveau, og angiver tillige projektets status og fremtidsplaner.

Told- og Skattehistorisk Selskab afholdt generalforsamling tirsdag den 18. april 2016 kl. 16.00 i SKAT, Østbanegade 23, København. Referatet kan ses på www.zise.dk. Her skal blot anføres, at kontingentet længe har været beskedne 60 kr. om året og har gennem flere år ikke dækket de faste udgifter til publicering af *Zise* tre gange årligt. Udgifterne for tre numre af *Zise* udgør pr. medlem 114 kr. Bestyrelsen har under hensyntagen til de stigende udgifter til trykning og porto besluttet at foreslå en kontingentforhøjelse med virkning fra 1. juni 2017, således at kontingentet for 2017 for enkeltpersoner bliver 120 kr. og tilsvarende i 2018, dvs. 10 kr. om måneden for ansatte i SKAT, som betaler kontingentet over lønnen, mens kontingentet for institutioner og foreninger forhøjes fra 500 kr. til 1.000 kr. Et biblioteksabonnement på *Zise* vil fremover koste 120 kr. for en årgang. Generalforsamlingen vedtog bestyrelsens forslag.

God fornøjelse med *Zise – Told- og Skattehistorisk Tidsskrift* nr. 2 2017.

Arbejdsliv i toldvæsenet 1948-1990

Af Kaj Aksel Højbøge

Forbemærkning

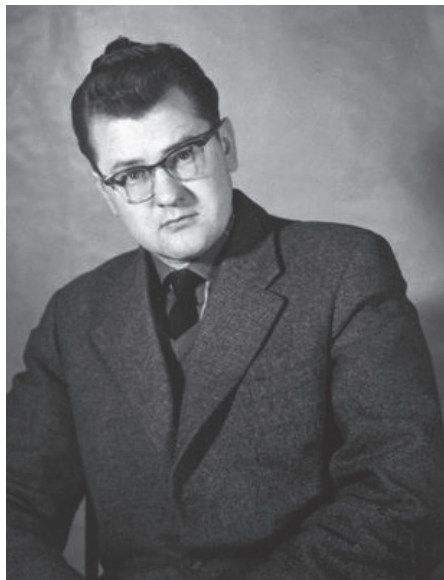
Efter realeksamen fra Hindholm Kost- og Realskole rejste jeg med min far til København for at præsentere mig for Toldvæsenets Styrelse, som jeg havde indsendt en ansøgning til om ansættelse som elev. Vi fik foretræde hos en personalechef, der ud fra mine eksamenspapirer stillede nogle spørgsmål. Til en kontorchef, der tilfældigt kom forbi, sagde han, at jeg havde en karakter på 14,44. Det faldt i god jord. Vi rejste hjem og ventede på svar. Kort tid efter kom resultatet: Ansættelse 1. august 1948 i Fakse Ladeplads, Fakse Toldkammer.

De efterfølgende erindringer er skrevet i letforståeligt sprog fra min "hjernehuske-kasse." De tilegnes mine børn, tre kolleger, en skolekammerat fra Realskolen og forfatterkollega til udgivelse af en bog om morsomme historier og episoder fra Toldvæsenet. Det faglige må andre tage sig af. Her er fortrinsvis omtalt dagligdags oplevelser, humor og episoder i forbindelse med arbejdet. Erindringer bør behandles med en diskret omtanke.

Fakse Ladeplads 1. august 1948 – 31. juli 1950

Jeg ankom søndag den 1. august 1948 med rutebilen fra Næstved til Fakse Ladeplads og styrede straks mod mit logi. På vejen kom jeg forbi toldkammeret, hvor en mand gik i forhaven. Da jeg formodede, at det var toldforvalteren, gik jeg

ind ad lågen med det formål at præsentere mig. Toldforvalteren var ved at tørre nogle blomsterløg, der lå udsprent på flisegangen, men inden jeg kom nærmere, råbte han: "Pas for fanden på ikke at træde på løgene." Noget forskrækket ville jeg dog hilse på ham og fortælle, hvem jeg var, men blev inden overfaldet og mødt med endnu flere ord fra hans gløseforråd, og på hans blik forstod jeg, at jeg kunne forføje mig.

Karl Aksel Højbøge, 1931-2015. Foto: Told- og Skattemuseet, nu i Rigsarkivet København.

Det var derfor, jeg med nogen ængstelse mødte op om mandagen den 2. august klokken 08.00. På den anden side af

skranken var der tre skriveborde og fra det ene rejste en ung pige sig og modtog mig med et elskværdigt smil. Det var en dejlig fornemmelse, når jeg skulle sammenligne med gårsdagens modtagelse.

Jeg fik anvist min fremtidige plads ved et skrivebord, hvor jeg lige nåede at sætte mig, før en mand kom farende ind af døren og styrede direkte på toilettet, hvorfra der kom en masse gurglende lyde. Frøken Jørgensen, som den kvindelige kontorist havde præsenteret sig, sagde henkastet, at jeg ikke skulle tage mig af toldassistentens entré via toilettet, for han havde haft diættjeneste om morgenen og havde fået for mange ”opkvikkere.” Assistenten placerede sig efter sit toiletbesøg ved det tredje skrivebord og gnaskede et par rundstykker i sig.

Kl. 09.00 kom toldforvalteren ind ad bagdøren efter sin morgenspadseretur. Han hilste ikke godmorgen, men hamrede sin stok i skranken lige ud for mig, og brokkede sig over, at uret på væggen ud for mig ikke var trukket op. Det var åbenbart en af mine opgaver. Ingen reagerede på hans morgengalde, og han gik brummende ind på sit kontor. Kort efter vendte han tilbage og skulle nu instruere mig om mine arbejdsopgaver. Jeg skulle ikke sidde der og fise den af. Jeg skulle føre nogle toldbøger og tage afskrift af kassejournalen, som han personligt førte.

Da han åbenbart var bekendt med min opvækst på en landejendom, syntes han det var en god opgave for mig at passe toldkammerets have inkl. køkkenhave og hækklipning. Pakhuset skulle jeg også sørge for var rengjort og ordentligt.

Jeg blev belært om, at jeg sorterede direkte under ham, og at tiltaleformen på kontoret var De, undtagen overfor toldforvalteren, som skulle tiltales i tredje

person. Ellers ville han ikke besvare ens spørgsmål. Ordet du fandtes ikke i hans gloselager.

Dette højtidelige spil blandet med hans ”humoristiske” udgydelser tilsat eder og forbandelser var jo for udenforstående en mærkværdig foreteelse. De faste kunder som skibsmægler, skibshandler og foderstofforvalter var fortrolige med dette skuespil og ligefrem nød det, da det jo ved nærmere bekendtskab var tilsat en form for humor og jo trods alt var udtalt charmerende.

Et par ”finere” damer fra det nærliggende Vemmetofte Kloster skulle engang indfortolde en gavepakke fra Amerika, som toldforvalteren selv ekspederede. Damerne var imponerede af hans behandling af dem på denne ekspedition, hvor han gennemrodede pakkens indhold og overbeviste dem om at toldeleven trængte til et nyt slips og en pakke chokolade til fru toldforvalteren fra pakkens indhold måtte være en passende modydelse for hans ekspedition, så disse to ting blev på hans charmerende facon ”konfiskeret.” Damerne smilede og forlod toldkammeret med taksigelser for en god service.

Funktionen som kongelig vejer og måler hørte til embedet og toldforvalteren udførte selv denne funktion, der for det meste bestod i opvejning af korn på havnen. Der blev udtaget prøver af det indvejede korn. Disse prøver blev emballeret i prøvekuverter til indsendelse. Kuverterne blev af toldforvalteren selv forseglet med lak, hvor signeten med påskriften ”Kongelig vejer og måler i Fakse Ladeplads” blev hakket i. Det var altid en stor begivenhed for os tre ansatte på kontoret at høre hans udgydelser og følge hans bevægelser, når han brændte

fingerne ved antændelse af lakken og fór jamrende rundt på sit kontor, bandende og svovlende over sin forbrænding af fingerne. Det var dog et plaster på såret, når han afsluttede ceremonien ved at hævde sig med sætningen: "Den kejserlige vejer og måler i Fakse Ladeplads."

Toldkammeret med tjenestebolig til toldforvalteren var opvarmet ved kakelovn indtil en dag, hvor toldforvalteren fra sit kontor med sædvanlig høj røst råbte: "Der holder to store lastbiler på vejen belæsset med radiatorer og tilbehør til centralvarmeanlæg. Det er sgu ikke bevilget." Ind trådte nogle montører som udtaler, at de skulle installere anlægget. Toldforvalteren udbrød med sin fantastiske situationsfornemmelse: "Velkommen skal I være. Da jeg ser, I ryger pibe" – siger han til overmontøren – "har jeg her en fin pose tobak, som De kan varme Dem med."

Installation gik omgående i gang og var afsluttet i løbet af nogle dage. Efter installation var toldforvalteren jo nødt til at bekræfte den skete aktivitet overfor den bevilgende myndighed. Det foregik telefonisk.

Samtalen var kort, men han nåede dog undervejs at fortælle os om – mens han slap fjederen på telefonen, så modtageren ikke kunne lytte med – hvad der blev sagt: "Overtoldinspektøren er rasende. Han kommer med tog i morgen tidlig. Han siger, at det jo slet ikke er bevilget, det ved vi da godt." Samtalen afsluttedes med et "De skal være så hjertelig velkommen kære overtoldinspektør," hvorefter han gik ind på sit kontor og gav hunden Bobbi en overhaling.

Dagen efter kom overtoldinspektøren, og efter et hastigt godmorgen til os på kontoret overøste han toldforvalteren

med en skideballe af værste karat. Toldforvalteren stod stille og tilsyneladende upåvirket af balladen. Skuespilleren kom nu til udtryk ved, at han gik ud på den anden side af skranken og tog overtoldinspektørens hånd og førte ham hen til kontorets radiator med ordene: "Læg Deres hånd her, kære overtoldinspektør, og nyd denne velsignede varme. Vi kan da ikke rive det hele ned igen." De begav sig til toldforvalterens kontor for lukkede døre. Ved middagstid samme dag sagde overtoldinspektøren farvel til os på kontoret og blev ledsaget af toldforvalteren til hovedindgangen med den afskeds-salut, at hos ham kunne han ikke spise middagsmåltid. "Gå De op på hotellet. Der spiser eleven, og han siger, man spiser godt der." Vi beholdt både centralvarmen og toldforvalteren.

Kedlen til varmeanlægget var koks-fyret, og jeg måtte som elev af og til bistå toldforvalteren med kokspåfyldning. Rosende ord fra toldforvalteren var ikke hverdagskost. Dog blev jeg engang på hotellet, hvor jeg spiste, ved min afslutning på dagens aftensmåltid og udgang fra hotellet, af toldforvalteren, der sad ved et bord med nogle lokale folk, præsenteret som hans dygtige elev og en brav fyr – ja altså fyrbøder. Det var rosende omtale i hans glosarium.

Telegraf og rigstelefon var tilknyttet som en af toldkammerets ekspeditions-opgaver. Telegrammer blev modtaget telefonisk fra Næstved. Udfærdigelsen af udskrivningen og den regnskabsmæssige side af ekspeditionen var kontoristens, frk. Jørgensens, felt. Udbringning var elevens opgave. Udbringningen havde min store interesse, da den gav mig et mindre honorar, alt efter afstanden i omegnen af Fakse Ladeplads, op til 15 km på cykel.

Toldforvalteren hjalp tit med en beskrivelse af ruten, da han jo havde stor erfaring i vejnettet fra sin daglige luftning af hunden. Han udfærdigede en tegning af et område med ruten, holdt altid et længere foredrag om den skønne natur og tegnede vejnettet med en længere charmerende beskrivelse af sideveje. Jeg stod anspændt og lyttede, indtil han gerne udbrød: "Men hvad rager det Dem. De skal slet ikke den vej." Så kom den rigtige specificerede vej, hvor jeg skulle køre. Den tid, han benyttede til dette foredrag om egnens lysaligheder, tog næsten længere tid end selve udbringningen.

Personalet (alle tre) blev som regel kaldt op til toldforvalteren, hvor indholdet af cirkulæreskrivelser ved oplæsning blev kommunikeret til os, der andægtigt stod i hesteskoform og lyttede. Det var meget højtideligt.

Toldbetjenten var femte mand på toldkammeret. Han havde sit eget kontor på havnen, hvorfra han havde opsyn med skibene. Foruden inkvirering og udfærdigelse af toldpapirer, førte han vagtjournal, der periodisk blev dirigeret til toldforvalteren til gennemsyn. Toldforvalteren udtrykte med højlydt banden og sværgen sin utilfredshed med toldbetjentens ringe respekt for orden og akkurate i form af blækklatte ved udfærdigelse af teksten. Bedre var det ikke den dag, toldforvalteren ikke kunne adskille to blade i journalen. Et stykke rugbrød med fedt og spegepølse havde forvildet sig ind imellem siderne: "Denne plebejer af et menneske at være," råbte han til stor moro for os andre.

Toldforvalteren havde i min elevtid en sygdomsperiode og kunne derfor ikke gå tur med sin hund. Fra sit sygeleje beordrede han kontoristen til at gå luftture.

Der var dog ikke taget højde for, at hunden ikke ville med hende. Dog hjalp det, da hun blev iført toldforvalterens gamle frakke, hat og stok. Når toldforvalteren udstak ordrer fulgte man dem bare.

Pr. 1. juni 1950 blev ansat en ny elev. Han blev overfaldet på samme måde som jeg var blevet ved min ankomst i sin tid. Det blev dog overladt til mig at sætte ham ind i hans opgaver med pasning af haven og hækklipning. Toldforvalteren krævede nu, at vi var Des, også under hækklipning, som nu skulle foregå under mit tilsyn, og jeg skulle have honoraret som hidtil.

Igennem mine to år som toldelev fik jeg ikke meget toldfaglig viden. Dog bestod jeg den eksamen, der var forudsætning for videre tjeneste i toldvæsenet. Jeg måtte læse en del håndbøger om tjenesten i toldvæsenet.

Den store faglige ballast gav disse to år mig altså ikke, men jeg kunne til gengæld medtage en del på det menneskelige område, som kort og klar besked, ærlighed og ikke mindst humoren. Det har selvfølgelig givet mange øretæver undervejs, men mine ambitioner om en passende slutstilling i hierarkiet blev nået.

Nykøbing Falster 1. august 1950 – 31. december 1950

Efter ønske kom jeg på vejerbodskursus, en forløber til toldskolen i det store København, i Nykøbing Falster. Nærmeste overordnede: Overassistent i opsynet, der gav mig indsigt i de forskellige opgaver. Han omtalte mig som overlev. Han udstrålede en venlighed over for personalet, og var en meget respekteret mand i byen.

Jeg var som nyankommen til byen ikke

helt fortrolig med trafikreglerne og cyklede ind i en gade med ”indkørsel forbudt.” En emsig politibetjent slog kløerne i mig, udfærdigede en rapport og bad mig give møde på politistationen. Da jeg spurgte fri hos min overordnede til dette møde, ringede han til politiet og sagde på en venskabelig og charmerende facon, at jeg var nyankommen til tjenestestedet og han syntes, det var urimeligt, at jeg skulle afstraffes for denne lille forseelse. Jeg kunne gå på min ”pind” og fortsætte arbejdet uden udsigt til en bøde.

På kontoret var en ældre medarbejder, der hver aften ved arbejdsophør klokken 17.00 tog en bog og knaldede den i skrivebordet med bemærkningen: ”Så kom vi en dag nærmere Helvede.”

Toldskolen København januar 1951 – forår 1951

Min farbror Holger – Mesterbokseren – skaffede mig et værelse i Østbanegade med S-tog uden for mit vindue hvert 10. minut. Senere flyttede jeg til Hotel Lucca ved Sct. Hans Torv, hvor nogle af eleverne boede. Vi havde det hyggeligt sammen, trods studierne. Skolen lå i Amaliegade. Vi var 40 elever fordelt med 20 i hver klasse. Hurtigt mærkede jeg mit underskud i det praktiske, men så fik lærebøgerne en ekstra omgang.

Vi havde en lærer fra Øl- og Spiritusbeskatningen, der underviste i Restaurationskontrol. Ved kontrollen havde han et slagord: Altid et spadestik dybere og være i besiddelse af tvilens nådegaver.

Samme lærer underviste også i Hverv uden for beskatningen, også der med et slagord: Denne plade skal være anbragt umiddelbart over agterske nummerplade på køretøjet. Til eksamen var jeg ikke så

stiv i stoffet, censorerne stirrede tvivlsomt på min præstation. Læreren overbeviste dem om, at mit kendskab til pladens anbringelse over agterske nummerplade var det bærende i min præstation. Det blev til et mg. Tak for det.

I faget Toldlov var jeg bagud i udenadslære. Nogle elever præsterede denne lære med mange ord i toppræstation, med hvad så med tarifieringen af en bestemt vare? Der lå så til gengæld min force. Jeg mindes til eksamen, hvor det kneb med remse tarifieringen, at jeg fik spørgsmål af svær karat om vores toldtarif, som jeg så til gengæld besvarede til ug. Jeg fik ved den lejlighed en højere eksamenskarakter end en elev af modsatte karat, dvs. ulastelig aflevering men ringe tarifieringsevne. Hun var meget forarget.

På skolen var vi elever, som kom fra toldsteder i hele landet, og som mennesker jo meget forskellige. En elev, der i hverdagen blev eksamineret i toldsatserne, var ikke helt stiv i satserne. Han svarede dog altid til stor moro for os andre: ”Ja, men sådan gjorde vi altid i Varde.”

Nå, men slut med det. I foråret 1951 rykkede jeg teltpælen til Stege.

Stege forår 1951 – forår 1952

Et toldsted med chef, assistenter, medhjælper på kontoret (mig), betjent og kontorassistent (dame). Der var en sukkerfabrik (sukkerroerne) og en havn med skibstrafik, som en toldbetjent tog sig af.

Sidstnævnte havde et hus med et tilbygget drivhus. En morgen kom han og beklagede sig over manglende nattesøvn pga. et par skildpadder i drivhuset, der lavede en forfærdelig larm når skjoldene hamrede mod hinanden ved parring.

Til toldkammeret hørte også en min-

dre motorbåd som betjenten tog sig af. En sommerdag steg vi alle ombord med drikkevarer og madkurv. Udflugten gik til en lille ø i distriktet. Konerne var med.

Militærtjeneste forår 1952 – efterår 1953

Foråret 1952 gik turen til Høvelte for militærtjeneste indtil efteråret 1953. Jeg lå ved telegraftropperne. I forbindelse med militærtjenesten fik jeg en uddannelse som radiotelegrafist, der gav adgang til påmønstring af et skib, hvilket jeg dog ikke benyttede mig af. Jeg var også efter skole befalingsmand. Jeg kom tilbage til toldvæsenet i efteråret 1953, nu med tjeneste i Gedser.

Gedser efterår 1953 – efterår 1955

Der var tre tjenesteformer: 1. Kontrol af passagerer fra færgen Gedser-Grossenbrode ved landgang gennem en pavillon. 2. Biler med passagerer. 3. Kontrol af passagerer med togrejser til og fra København (overnatning i København). Desuden færge til Warnemünde, kreaturtransport, ingen passagerer, da Østtyskland var besat af russerne. Personalet bestod af chef, et par overordnede ved trafikkontrol, ca. 10 medarbejdere som fast personale, men herudover et antal afløssere fra Helsingør, Odense og Nykøbing Falster, bl.a. min gamle overordnede fra min tid der, til min store glæde.

Chefen så vi kun når vi blev kaldt til hans kontor, som regel til ubehageligheder. Han undgik helst problemer; loyaliteten gik opad i systemet. Jeg husker specielt to tilkaldelser til hans kontor.

1. En klage var sendt til Styrelsen over

min beslaglæggelse af en større kniv. Den rejsende var journalist fra Ekstra Bladet.

2. En anden klage fra en person, en højerestående i hierarkiet. Her følte jeg, at jeg burde være bakket op af chefen, men hans udgangspunkt var, at kom der en skriftlig forespørgsel fra Styrelsen måtte jeg nødvendigvis have uret, uanset om det drejede sig om en journalist fra Ekstra Bladet eller om en højerestående embedsmand, som i øvrigt efter chefens udsagn var familie til en af statens chefer i Styrelsen.

Jeg gav en skriftlig besvarelse på begge sager og hørte ikke mere til klagerne. Jeg burde måske have bøjet hovedet og sagt undskyld for at jeg passede mit arbejde?

Når man stod i Pavillonen fik man en vis erfaring i at udtage rejsende til kontrol. Søfolk, der var afmønstret skibe i udlandet og skulle hjem på ferie, var ikke altid lige behagelige. Enkelte gange måtte vi have fat på landbetjenten når de ikke ville lukke kufferten op. Landbetjenten havde kontor i nærheden og var de stadig uvillige ved hjemkomsten til det lille land, blev de anholdt og ført til hans kontor. Når rullegardinerne gik ned, kan vi kun gisne om, hvad der foregik, men når de kom tilbage var de villige til åbning af kufferten.

I fritiden mellem færgaankomster og -afgange spillede vi faste og afløsserne gerne L'hombre og vi var tre faste, som stiftede en klub og senere omfattede det også et andet spil: Tarok. Vi tre faste kolleger mødtes i flere år efter vi var forflyttet til København og Odense og dyrkede denne sport, altid med te og ostemadder og et par pilsnere.

Vi tre havde lejet et sommerhus i en periode, hvorfra vi passede tjenesten. Det var i Marielyst ved Nykøbing F. I området

var mange fra København som turister, så vi fik også en anden omgangskreds end toldere. Det var sundt til en afveksling.

En aften sad vi et par stykker og sludrede med en tjener fra Grossenbrodefærgen. Han havde før 2. Verdenskrig i årene 1930-36 arbejdet på en restauration i Warnemünde og havde en enorm lyst til at gense denne restauration og arbejdskammeraterne der. "Vil I med en tur?" spurgte han. Vi var selvfølgelig lidt betænkelige, da byen der i Østtyskland jo var besat område af russerne. Tjeneren havde kontakt til en kaptajn på Warnemündefærgen, der kendte en person i færgelejet i Warnemünde, der kunne trykke på "et par knapper."

Vi gik ombord. Kreaturerne kiggede godt nok spørgende på os, og spændte gik vi i land. Kaptajnen havde forinden underrettet omtalte person i færgelejet. Vi gennembrød jerntæppet. Vi blev under overvågning af et par grænsevagter med russerhuer og maskinpistoler afkrævet pas. Personligt havde jeg ikke noget pas, men viste et S-togskort fra København og fik lov at passere. Vi fik at vide, at vi skulle melde os igen ved færgens afgang til Gedser nogle timer senere, ellers var det Sibirien.

Med tjeneren som guide gik vi gennem de fuldstændig mørklagte gader. På et tidspunkt så han et lys langt fremme. "Der er det," sagde han. Vi kom frem og så en restaurant. Tjeneren åbnede døren og sagde godaften. Der blev vild jubel, da de jo ikke havde set hinanden i 18 år. Orkestret slog over i vestlige toner. Vi havde et par hyggelige timer og fandt med besvær tilbage til færgen, der fløjtede afgang, da vi gik ombord. Sibirien måtte vente til en anden gang.

I Gedser havde jeg et værelse hos pri-

vate, på et tidspunkt hos én, der var kendt i byen som skørtejæger. En aften var jeg inviteret til kaffe sammen med en anden lejer. Konen var meget naiv. Hun fortalte en af kaffegæsterne, at hun kom hjem en dag, og manden lå på sofaen med en anden dame. "Ja, men hvad gjorde du," spurgte en. "Han gjorde det kun for sjov," var svaret. Det var en god historie at bære ud i bysladderer.

En dag var jeg i Nykøbing F og havde lidt tid inden toget gik hjem til Gedser. Jeg gik ind på en nær banegården liggende restauration for at vederkvæge mig. Jeg sad ved et bord i en afskærmning, hørte latterudbrud fra den anden side, nærmest et brøl. Det lød som min vært på Hotel Gefion i Fakse Ladeplads, hvor jeg i elevtiden spiste. Jeg stak hovedet ind på den anden side af afskærmningen, og ganske rigtigt, der sad han midt i et lystigt lag. Han var indehaver af restaurationen. Straks kaldte han sin kone frem fra køkkenet, gensynsglæden var stor. På stedet fik jeg et tilbud om et værelse hos dem, for en lille pris og med indflytning til den første. Jeg blev optaget som et medlem af familien med det samme.

En dag jeg kom hjem fra arbejde så værten altereret ud. Han havde haft besøg af Toldvæsenets Rejsehold fra ØL og Spiritus, der havde fundet nogle uoverensstemmelser i regnskabet, så han stod til en større efterbetaling. "Det må du bøde for," sagde han, "du kan pakke med det samme og er hermed opsagt. Ingen toldere under mit tag." Så kom fru fra køkkenet og omstødte straks hans afgørelse om min person. Jeg blev boende og bølgerne lagde sig. Vi var fortsat de bedste venner og jeg blev boende til jeg skulle videre i tilværelsen.

Men på arbejdspladsen blev lugten i

bageriet efterhånden lidt stram, så en af mine gode kolleger og jeg tog toget til København og ind i Styrelsen, hvor vi fik foretræde hos personalechefen, der straks gav os løfte om forflyttelse til Københavns Toldopsyn med det første.

Det tog vi hjem og fortalte vores chef, hvor vi blev belært om, at før sådanne skridt kunne foretages, skulle det forelægges ham skriftligt og herefter med hans udtalelse forelægges Styrelsen. Vi kunne jo kun sige, at det var vi sprunget over og realiteten var forflyttelse med det første. Han blev indædt rasende og sur. Jeg husker, at da forflyttelsen kort efter var en realitet, ville jeg sige pænt farvel. Han var stadig sur og gik i sin galde hen til vinduet, med ryggen til mig og stak hånden bagud. Dette håndtryk kunne jeg godt undvære og forlod kontoret. Det var ikke en behagelig måde at sige farvel på, men denne salut var en realitet.

Københavns Opsyn 1. november 1955 – 31. januar 1957

Godsbanegården. Min begyndelse var i vejerboden med klarering af varer, frembudt af hovedsageligt speditører og pakhuspersonale til udpakning.

Personalet, assistenter, bestod af 10 mand, der sad i en pavillon, ved hver en vægt, hvor man udfyldte angivelser med tarifiering. Disse angivelser blev videreendt til kassererkontoret for beregning og senere opkrævning af toldtariffen. Personalet bestod af overordnede, der påtegnede de ansattes angivelser inden oversendelsen plus samme antal, 10 assistenter. Det var personer, der var vidt forskellige, hvilket jo som altid gør arbejdsdagen interessant.

Til arbejdspladsen var tilknyttet en fro-

koststue, dragerstuen, der blev anvendt til indtagelse af madpakken samt drikkevarer der kunne indkøbes. Mange ekspeditioner blev afsluttet med en tur i dragerstuen. Men dagligdagen dengang kunne godt blive infladeret af vederkvælgelsesekspeditioner.

En nyankommen mand blev højtideligt vist rundt på sin kommende arbejdsplads af en person, der gjorde tjeneste i det øvre lag. Også frokost-dragerstuen blev fremvist. Der sad to ældre medarbejdere ved et bord med hver en øl. De bød ”den nye” om at komme og hilse på og få en øl med dem. Fremviseren blev lidt forlegen og forsvandt og ”den nye” satte sig. De to ældre var i nogle heftige og saftige diskussioner om den forbandede arbejdsplads med elendig ledelse. Den ene rejser sig pludselig op med bemærkningen: ”Nu går jeg ud og drukner mig i havnen,” og forsvandt. ”Den nye” var rystet, gik hen til vinduet og så den forsvundne gå med raske skridt mod havnekajen. Den anden ældre medarbejder tog situationen med en fantastisk ro. Han kendte åbenbart situationen, lindede vinduet og råbte: ”Tag et par pilsnere med tilbage,” og dem kom han med, dog nu lettere ”afkølet.” Han så tilfreds ud med at afslutte druknedøden på denne behagelige måde.

Ved vægt 10 sad en kvindelig medarbejder, den første af hunkøn i denne mandeverden. Hun var efter mange bryderier og forhandlinger, vel som ”prøveklud,” blevet ansat i Opsynet.

Vægten var bemandet med en ældre mandlig medarbejder (Cand.Psyk.) der skulle indføre hende i mysterierne. Hun blev af os andre betragtet som en god og loyal medarbejder, der altid havde gode råd: ”Hovedpinetabletter i sin bogkasse eller en tur i dragerstuen”, så er hoved-

pinen væk og humøret genskabt. Den ovenfor omtalte (Cand.Psyk.) var efterfølgende udnævnt som tjenestegørende i den stilling i Holstebro, som jeg overtog i 1981. Han var blevet pensioneret som 60-årig og kunne fuldt ud ernære sig som psykolog.

Da jeg talte med ham engang efter jeg kom til Holstebro, berørte vi omtalte kvindelige medarbejder, som han havde fulgt i tiden derefter, også at han havde den oplevelse at sidde ved hendes dødsleje, hvilket for ham var en stor oplevelse. Ja, han fulgte klienterne. Hun var efterfølgende sendt til tjeneste i Tuborg Havn for at komme dette feminine uhyre til livs. Vi andre grinte smørrede af denne foranstaltning, men hun kom, så og sejrede og blev senere efterfulgt af andre af samme "race."

Frihavnen. Forskellige tjenesteposter med oplevelser af forskellig art. Hvis man havde "dummet sig," blev man kaldt til chefen for dette tjenesteområde, så man måtte redegøre for handlingen. Jeg havde oplevelsen én gang, og han havde en charmerende måde at give en "balle" på og sagen var slut. Ja, den gode lærer fra Toldskolen var den samme i sit arbejdsliv.

Toldboden i Amaliegade, diverse tjenesteposter bl.a. Spiritusvejerboden, et saftigt område. Der blev udtaget prøver til bestemmelse af alkoholstyrken. Der blev nok taget lidt ekstra til en karaffel med "smagsprøver." En overordnet medarbejder greb ind. Han tog karaflen og i et raserianfald kastede han den på betongulvet. Han fik ved denne lejlighed tilnavnet: Karaffelmorderen.

Islands Brygge. Mit tjenestested Islands Brygge var en afdeling i Langebro Distrikt med tilhørende nattevagter i dette distrikt på begge sider af havnen.

På Islands Brygge var vi tre medarbejdere i skiftetjeneste. En af disse medarbejdere var med sin kone bosiddende i Nordsjælland. Han kom ikke hjem hver dag, da han besøgte de nærliggende værtshuse mellem arbejdstimerne. Han var en behagelig gut, der passede sin dont ulasteligt, selv om hans dagsrytme var lidt usædvanlig. Han havde på et tidspunkt planlagt en teatertur med sin kone en aften, og formiddagen før ringede hun til ham og gjorde ham opmærksom på dette. Han meddelte hende kort, at han desværre var blevet forhindret. Han havde sikkert prioriteret raflebagrene højere. Hun blev naturligvis ked af det, men han meddelte hende, at det ikke var en forespørgsel, men en meddelelse. Den fine kjole måtte ind i skabet igen.

En dag kom jeg retur fra et weekendbesøg hos nogle bekendte fra min tid som elev i Fakse. Jeg mødte på tjenesten klokken 13 mandag. Da jeg trådte ind ad døren, faldt den medarbejder, jeg skulle afløse, bevidstløs omkuld, og jeg så ingen anden udvej end at tilkalde Falck, der kom omgående med udrykning, og ekspres med hornet i bund til hospitalet.

Jeg begik åbenbart den famøse fejl at ringe til Falck, hvilket jeg blev belært om ved underretning til min overordnede i Langebro. Jeg blev gjort opmærksom på, at vi havde abonnement på Zonen, og at det var min tjenestepligt at vide dette. Mit svar var: Manden var bevidstløs, og det blev af mig betragtet som en bagatel med denne fejl i forhold til den alvorlige hændelse med en yngre medarbejder. Samtale slut.

Jeg tog sagen i egen hånd og ringede til hospitalet, der fortalte mig, at han nu var ved bevidsthed. Der var sket det mærkværdige at en falckmand, der sad

ved ham, var faldet ned over ham i forbindelse med et trafikuheld med hård opbremsning og det bevirkede, at han forlod bevidstløshedens mørke. Patienten kom i øvrigt tilbage på tjenestestedet kort efter.

Som læseren vil se længere fremme i årene i mine erindringer, mødte denne medarbejder og jeg hinanden i tjenestesammenhænge og ved pensionistsammenkomster. Vi har aldrig omtalt denne episode over for hinanden på noget tidspunkt. Alvoren lagde låg på denne oplevelse.

Langebro. Som led i tjenesten indgik nattevagter, der udgik fra hovedstationen på Langebro. Det var ingen spøg at patruljere i de mørke og uhyggelige områder med kulstøv og læsekraner. Der var en overordnet til stede på Langebro, hovedstationen, som kunne kontaktes ved eventuelle vanskeligheder.

En aften kom denne overordnede ud fra sit kontor og sagde, at jeg skulle tage en lille lur, og så ville han tage hjem privat og hvile sig. Ja, hvis vi gik til hvile, ville der jo ikke opstå problemer som han skulle løse. Sådan var det. Godnat. Smuglerne blev dog ikke underrettet om denne afgørelse.

Tuborg Havn. Færge til Sverige. Kontrol som Gedser. Anden kontrol: Hellerup gods og Tuborg Bryggeri, hvor vi havde et lille kontor i et lagerrum, hvor der var prøver af Tuborgs øl, forskellige arter. Det var ikke forbudt at smage på varen, så tjenesten var eftertragtet!

5 kg-Posten. Her var en lang skranke i et lokale på Postgaarden. Her sad vi kulier på række med en overordnet for hver to mand. De skrev på angivelsen, tarifieringen, inden de blev oversendt til Regnskabskontoret. En dag var jeg ble-

vet lidt sent på den og den overordnede sagde med et halvsvedent blik: "Nå, var Langebro oppe?" Jeg boede på det tidspunkt i Charlottenlund. Det sagde jeg til ham, så hvis noget havde været oppe måtte det vel være Nørrebro. Så var det spørgsmål besvaret.

Afløser 1. februar 1957 – 31. januar 1959

Sidste tid i København. Tiden gik og det blev sidst på året 1956. Jeg gik med en drøm om at blive afløsningsassistent, hvor man gjorde tjeneste med et toldkammer som fast station over en periode på to eller fire år. Afløsningerne indebar, at man arbejdede ved toldstationer over hele landet i vekslende tidsperioder efter stedets behov.

Disse tjenester blev tildelt af et overtoldinspektorat, der var øverste myndighed. Jeg ansøgte om perioden 1. februar 1957 – 31. januar 1959 med evt. forlængelse til 1. februar 1959 – 31. januar 1961. Disse stillinger blev tildelt efter anciennitet. Min anciennitet betød dog, at jeg var den første på listen over dem, der ikke kom med; en skuffelse.

Ved et tilfælde mødte jeg nogle dage senere en kollega, som jeg af og til så, også i fritiden. Jeg kunne lykønske ham med, at han var blevet afløser. Han var på vej til at opgive stillingen af private årsager. Vi snakkede tingene igennem og blev enige om at følges ad til Styrelsen, da jeg selvfølgelig her så min chance.

Vi kom direkte til den overordnede, der styrede dette område. Min kollega udtrykte sine betænkeligheder og spurgte om han kunne blive fritaget for afløserjobbet, da han havde fundet en kvinde, som han, den spøjse fyr, begrundede sin

frameldelse til jobbet med. Personalechefen sagde med et smil: "Jamen, det var jo også Deres begrundelse, da De søgte den nuværende stilling." "Ja, men det var ikke den samme kvinde," returnerede han med et smørret grin.

"Hvad vil De så Højboge?" "Jeg ville blot gerne overtage afløserjobbet," sagde jeg. Han kiggede på anciennitetslisten til ansøgere. "Ja, De er jo nummer 1 til at overtage frafald. Sagen er hermed afgjort. D'herrer får skriftlig besked om et par dage." Afløser pr. 1. februar 1957 en realitet.

Afløser 1. februar 1957 – 31. januar 1959 Aarhus Styrelsen.

Afløser 1. februar 1959 – 30. november 1960 Aalborg Styrelsen.

Haderslev. Dette sønderjyske toldkammer var tildelt mig som hovedsæde, hvorfra afløsningerne udgik, fortrinsvis til jyske toldsteder. Jeg tog DSB-Ekspressen og over Bælt og Bro landede jeg efter en dagsrejse i Haderslev. Min bagage var suppleret med sovepose, luftmadras, regnslag og selvfølgelig min uniform. Fuld gardering, selv til udendørs overnatning.

Det var en brat overgang fra den meget selvstændige tjenesteafvikling i København. Ved ankomsten fik jeg anvist et skrivebord på et kontor, hvor en overordnet sad i hjørnet og andet personale på nogle stykker mænd og piger rundt om ham.

Jeg havde lige indtaget den anviste plads, da telefonen ringede. Jeg tog den. Det var Banegården, der skulle have frigivet en cykel. "Jeg kommer," sagde jeg helt naturligt. For en sikkerheds skyld meddelte jeg det til min overordnede. Kontoret stod fuldstændig stille. Jeg kørte ud til banegården og frigav cyklen.

Ved tilbagekomsten stod kontoret igen fuldstændig stille. Jeg sagde henkastet, at nu var cyklen frigivet, men spurgte så om grunden til denne tavshed på kontoret. Den overordnede sagde så, at ekspeditioner af den art, jeg havde udført, skulle forelægges ledelsen, der så tog affære og afgjorde hvem der var kvalificeret til at udføre opgaven. "Nå okay, jeg går hen og hilser på. Det skal jeg vel anstændigvis og må så samtidig fortælle om min brøler." Tågen på kontoret lettede og jeg gik spændt videre.

På ledelseskontoret sad to ældre medarbejdere, og jeg præsenterede mig som den nye afløser. Det reagerede de ikke på, men da jeg orienterede om den simple opgave, jeg lige havde løst, rejste den ene sig med en halvt udbrændt cigar i munden, og med asken dryssende ned ad sin vest overøste han mig med gloser af værste karat om forelæggelse af en enhver ekspedition af denne art. "Ja, men det er åbenbart en anden fremgangsmåde end i København," sagde jeg. Så blev han igen vild i blikket og udbrød: "Jeg har sgu også været tolder i Bælum." Audiensen var slut. Sikken velkomst. Jeg blev belært om "hakkeordenen" ved dette tjenestested.

Jeg fik som første afløsninger: København plus forskellige forbrugsafgiftinspektorer og tilbage til Haderslev.

Årøsund, under Haderslev Toldkontrol. En tildelt afløsning ved denne kontrolpost øst for Haderslev. Færgefart til Assens. Da jeg kom til kontrollen lå den øde og forladt hen. Instruksen over tjenesten lå på skrivebordet, ellers intet. Bøgerne der skulle føres, fandt jeg dog i privaten under sengen i soveværelset.

Nå, men dagene gik. En instruks om afpatruljering langs stranden 4 km mod nord og 4 km mod syd tog jeg let på. Mit

skøn var: En oldsag, mente jeg, men en dag står en mand uden for toldposten. Jeg spurgte ham naturligt: "Hvad kan jeg hjælpe Dem med?" Han fortalte så, at det var ham jeg afløste. Nu havde han afpatruljeret stranden. På cyklens styr havde han på hver side en pose. Han fortalte, at poserne havde han hver dag med på turen, men i dag var det gået som sædvanligt. "Posen med bøger, som jeg ikke fik læst, men posen med bajerne er ekspederet." Tomme flasker, skål. Det var åbenbart manden jeg afløste. Han forlod stedet i god ro og orden.

Så gik jeg ombord i nys ankomne lystsejlere, der kom fra Tyskland. Det var som altid interessant at komme ombord i disse fartøjer, hovedsagelig med amerikanske officerer ombord. De gjorde jo stadig tjeneste i Tyskland.

Egernsund. En lille kontrolpost under Gråsten Toldkammer. Personale: to medarbejdere, en mand og en dame. Jeg ankom en sen aften. I bygningen fandt jeg et kontor, som jeg skønnede tilhørte ham, jeg skulle afløse. Der var kun brug for soveposen, da der stod en dejlig rød sofa. I min nattesøvnslutning hamrede det på døren og min kompagnon (damen) stod uden præsentation i døråbningen. Klokken var kun 07.00, men hun manglede mig på kontoret. "De er vel klar over, at Posthuset åbner kl. 07.00. De er jo også postmester." Bæret over denne velkomst steg jeg ud fra den dejlige "røde" og gik til "posthuset" i nabokontoret. Denne funktion var jo lidt af et chok, men damen var godt kendt med denne afdeling af embedet. Toldekspeditionen følte sig lidt tilsidesat.

I forbindelse med toldarbejdet skulle opgøres et lille frilager til skibsfarten. Ved opgørelsen var en mindre manko i

cigarer. Skibshandleren siger henkastet: "Dem må vi jo have røget," helt upåvirket af situationen. Nå, mankoen var jo en bagatel, så jeg lukkede denne sag ud fra devisen om, at indsatsen med beskatningsbeløbet ikke var lønsomt i relation til arbejdsindsatsen med beregninger osv.

En dag var jeg taget med færgen til hovedkontoret i Gråsten, hvor jeg hilste på en ældre medarbejder. Han virkede ikke særlig interesseret i min person og arbejdede uanfægtet videre med sine papirer. Jeg lattede mig lige så stille, uvist om jeg fik lov at gå for den ved siden af liggende vagthund, der stirrede på mig med glubske øjne. Den medarbejder ved skrivebordet var godt bevogtet, men jeg kom derfra uden angreb fra dette store udyr. Det gik, uden håndtryk til hundens herre. Jeg følte, at denne uhøflige afgang var imod mit ego, men jeg satte dog livet højere.

Vel hjemme i kontrollen fortsatte min dagligdag: Post og Told. Jeg forlod kontrollen i god orden sammen med min ledsager: soveposen.

Struer. Det var først i august måned 1957, hvor jeg styrede mod Højskolehotellet, hvor jeg fik et værelse, før jeg næste dag indfandt mig på arbejdspladsen. Nu et rigtigt toldkammer, kun told. Personalet bestod af enkelte medarbejdere af forskellig rang: to overordnede og en elev, samt assistent og en betjent til skibsbetjening. Stor skibstrafik.

Chefen var en mand, der i systemet ledede efter sine egne principper og i besiddelse af et helt specielt mod til også at lufte disse opad i systemet, hvilket også, uanset hans dygtige tjenesteafvikling, havde kostet ham dyrt, da han måtte se dette "lille" embede som sin slutstilling. Han tilbragte en del tid med lystfi-

skeri fra kysten. Han kunne godt forsvinde et par dage ad gangen med fiskestang og telt. Personalet måtte, for ham helt naturligt, passe butikken. Selvstændigheden fik frit spil. Kontrollen omfattede B&O (radio) og andre virksomheder, bl.a. mange landbrug.

Chefen var jo som omtalt en speciel type. En antaget medarbejder, ny pr. 1. august, blev ved juletid afkrævet chefens lyntogsbilletter til hans julerejse til København. Det havde medarbejderen intet kendskab til. Chefen udtrykte på sin facon en stærk utilfredshed. "Min billet var altid bestilt og lå klar i Deres forgængers tid." Ak, ja.

Jeg havde en dag en telefonsamtale med "øvrigheden" i Aarhus pga. min utilfredshed med en aflønning. Bølgerne gik højt i samtalen. Jeg blev kaldt ind til chefen, der pga. mine gløser i højt gear, ikke kunne undgå at høre samtalen. "Pas på Deres kontante sprog, det kan koste Dem dyrt senere i tilværelsen." Men hans advarsel blev udtrykt anerkendende, vel hans egen slutstilling in mente; et lille embede i Udkantsdanmark.

Når der kom besøg fra Styrelsen i København blev det altid meddelt chefen telefonisk inden. Jeg oplevede, at personaletchefen i egen høje person meldte chefen sin ankomst et par dage senere. Personaletchefen fik i samtalen den besked, at han jo var så hjertelig velkommen, men chefen selv var der ikke, da han skulle på fisketur.

En anden højerestående fra Styrelsen, i øvrigt min tidligere omtalte lærer på skolen i Restaurationskontrol, var på inspektion. Chefen var da til stede, og vi var vidne til et ordspil dem imellem. De var så åbenbart fra barnsben skolevenner fra Marstal. "Ja, kære ven, du fik et stort

embede, men jeg tager ud at fiske, når det passer mig." Han var ikke sådan at dupere. Kutymen var jo på den tid, at tjenestestederne var i fuldt oprør, når disse "store folk" kom på besøg.

En af de overordnede ved toldstedet passede altid kontorforretningerne, meget B&O, mens to andre mest tog sig af de udgående kontroller i distriktet. De kom tit på kontrol i depoterne, bl.a. benzin på havnen. Det var deres domæne. En meget populær opgave. De var altid i opløftet stemning efter disse besøg.

I toldkammerets pakhus stod et bordtennisbord med spillegrej. Her mødtes jeg og en pr. 1. august 1957 ansat elev i fritiden. Han havde truffet en pige på hans egen alder og hun havde en dag en veninde med. Vi spillede alle fire. Veninden blev senere min hustru. Det blev en længere afløsning, også grundet nogle tolddistriktsomlægninger, hvor vi besøgte alle for Struers vedkommende nye tildelte virksomheder. Den omtalte overordnede, der tog sig af kontorekspeditioner, var en speciel type, flink og omgængelig. Han skaffede mig et logi i en lejlighed, nabo til hans opgang. I øvrigt senere hen, hvor jeg var på feriebesøg i Struer, var han så "venlig" at styrte med sin cykel og brække kravebenet og med et længere sygehusophold til følge. På toldkammeret var det åbenbart kendt, at jeg var på besøg i byen. Chefen ringede omgående til overkommandoen i Aarhus og bestilte en afløser. Til min store taknemmelighed bad han om at få min person til dette arbejde. Så afbrød jeg gerne min ferie og fik et nyt ophold i Struer. Det kunne jo ikke passe bedre, også taget mine private interesser, mine senere hustru, i betragtning. Overordnede med kravebenet byttede jeg i øvrigt senere i tilværelsen rolle med.

Den omtalte elev pr. 1. august 1957 ansatte, bordtennis makkeren, kom fra Djursland ud af en fiskerfamilie – kendt med jollesejlads. I anledning af omstruktureringen skulle vi på en kontrol på en lille ø i distriktet.

Toldkammeret havde en lille sejljolle i havnen, så hvad var nærmere end at sætte eleven på ”kaptajnsrollen” på skibet, så vi snød færgen for denne transport. Vi var øen rundt på inspektion og kontrol. I den lille havn var vi på besøg hos en købmand. Vi talte om krigen, der var afsluttet nogle år forinden, og at det måtte vel være rart for ham som købmand at kunne kvitte denne varerationering og al papirarbejdet. Han kiggede helt uforstående på os. Det havde de godt nok læst og hørt om, men det slog nu aldrig igennem herovre, sagde han henkastet. Ja, her var vi i udkanten. Det var en interessant afløsning. Tilbage til en fast stilling i Haderslev.

Haderslev. Arbejderen i pakhuset havde set sig lun på min gamle cykel, der stod i pakhuset. Det var i øvrigt den, der var stridsemnet med øvrigheden i Aarhus, den omtalte telefonsamtale i Struer. Jeg havde i Struer købt en VW personbil. Pakhusarbejderen, som var interesseret i at købe min gamle cykel, var sej i sin beslutning. 30 kr. var prisen for dette gamle minde. Den igangværende handel var kommet min overordnede, ham med cerutten og Bælumtolder, for øre. Han havde også i toldkammersladder hørt prisen, og bød mig resolut 35 kr. med levering på hans bopæl privat. Det var en aftale og en formiddag mødte jeg op på hans private adresse, i tjenestetiden, med hans billigelse. Da jeg kom til at hans bopæl stod han elskværdigheden selv og tog imod. Jeg blev budt indenfor. På et

bord havde han sat to glas og en flaske portvin frem, da han ville besegle dette røverkøb. Den var god at køre hjem på toldkammeret, hvor jeg satte mig tilbage på min plads. Alle stod stille som ved min ankomst første dag. Ingen havde overhovedet kendskab til hans private tilværelse. Selvfølgelig nød jeg at fortælle om lidkøbet. Servering med portvin. Personalet var måbende. Ingen havde nogensinde oplevet den mindste imødekommenhed fra hans side.

Ny fast station – Aalborg *1. februar 1959*

Jeg blev forflyttet hertil for at aftjene en periode som afløser. Det var et af de største provinstoldsteder med et stort personantal af mandlige og kvindelige arbejdere. Der var en chef og to overordnede i den øverste ledelse. De havde alle tre et handicap. En medarbejder, der altid fyrede vittigheder af omtalte dem således: ”Øverste chef er blind, den næste er døv og den tredje har ikke kørekort.” Alt i en venskabelig tone.

I de øvre gemakker gjorde et par andre medarbejdere tjeneste. Den ene blev senere chef i Thisted og den anden inspektør i Frederikshavn. Jeg startede i Havneposten, hvor en ældre kollega residerede. Han uddelte opgaver til mig af lettere karat, som jeg fandt blev tildelt på en noget nedværdigende facon. Sikkert i en god mening, han var meget dygtig og over hele arbejdspladsen meget respekteret.

Over for toldkammeret lå en kiosk. Historien gik: Man ville gerne give en øl, men hvem turde hente dem. Trafikken til kiosken kunne følges fra de øvre gemakker på 1. sal, hvor persienerne stod på klem. Der måtte findes andre udveje for

at tørsten kunne slukkes. Nå, men til Hirtshals.

Hirtshals – Fra 1. maj 1959

Toldkontrol under Hjørring toldkammer. Personer: Chef, mandlige kolleger plus dame på kontoret, kontorassistent. Jeg var udstationeret til medhjælp ved passagerkontrol: Færge Kristiansand (syd) i Norge og Arendal (øst) i Norge. Stor aktivitet i sommerhalvåret.

Ved ankomst slog jeg mig ned på en sofa i betjentstuen og oprettede et nødtørftigt køkken i pakhuset. Her kunne jeg på et par hylder få plads til brød og pålæg. En dag tog jeg en spegepølse ud til afskæring, men fik i den sparsomme belysning i stedet for en levende mus mellem fingrene, men foretrak nu salamien. Meget hyggeligt med lidt selskab.

Afløsningen blev af forskellige årsager af længere varighed, så jeg lejede et kælderværelse og flyttede mine kostindtag, frokost og middag, til kroen, gerne i selskab med speditør og fiskeeksportør Espersen; en forfader til den senere udenrigsminister Lene Espersen.

Chefen bevægede sig privat i de højere kredse i Hirtshals og Hjørring. En i øvrigt flink og omgængelig mand. På et tidspunkt kom en kollega fra et sydøstliggende toldkammer på en kortere afløsning. Han passede sin tjeneste så fremragende, at han havde standset en person, der i forretningsøjemed havde været ombord på færgen. Han var så ufornuftig at forsøge indsmugling af en god portion cigaretter. Jeg var ved færgen på det tidspunkt i chefens fravær "overmyndigheden," så afløserkollegaen præsenterede en udfærdiget rapport, som jeg jo selvfølgelig blev medunderskriver på.

Chefen kom dagen efter og var i harnisk: Denne nævenyttige afløser! Jeg kunne da kun udtrykke min sympati med hans tjenestepligt med den rapport, som jeg jo da var medunderskriver på. "Tillykke med det," sagde han med megen utilfredshed. Det var åbenbart en "løgebroder," som han betegnede som en mand fra det finere selskab.

Nogle dage senere så jeg i dagspressen, at den fine mand var politianmeldt for uoverensstemmelse med kassebeholdningen i sit ansættelsesforhold. Om vores regning for cigaretterne var grunden, skal være usagt. Med min sædvanlige fremfærd kunne jeg jo ikke lade være at nævne disse observationer om fin mand til chefen. Nu fik hans personopfattelse en anden lyd. Han havde set det, og havde omgående vendt denne kriminelle person ryggen. Vi havde også personale fra Hjørring på afløsning. Den ene stod tit i sine fritimer med fiskestangen i det oprørte hav. Jeg traf ham senere i tilværelsen i Thisted, hvor han var avanceret til afdelingsleder. En anden yngre afløser, også fra Hjørring, var en charmerende fyr. En aften var jeg sammen med en speditør og en fiskeeksportør på en fornøjelses-tur til Hjørring. Vi var bl.a. på en danse-restaurant. Pludselig stod lokalet helt stille. Pigerne rundt ved bordet kiggede mod døråbningen. Hvem stod der? Vor charmerende afløserkollega var på valsen. Pigerne blikke sagde alt: "Hvem slår han ned på i aften?". Ja, sjovt var det.

Nå, tiden går og jeg vendte hjem til Ålborg. Nye afløsninger ventede.

Ebeltoft – En kortere ferieafløsning

Det lille toldkammer med chef, "Fine

Andersen,” i toldsladderer kaldet. Han var samtidig chef for amtstuen med et noget større personaleantal. Chefen var ulasteligt klædt, fint jakkesæt, og lod tydeligt mærke over for os to på toldkontoret, at han var chefen med forstand og kendskab til det hele. Han kunne pludselig dukke op og blande sig, selv i ekspeditionen af en gavepakke. Kun han havde evnerne til at udføre en så simpel ekspedition. Rystende.

Mødetiden var kl. 08.00 og han kom præcist hver dag. En morgen var jeg blevet forsinket, og klokken var 08.01, men han stod i døren til vort ekspeditionskontor. Jeg bevarede roen og sagde frisk: ”Godmorgen.” Chefen med bestemt stemme, intet godmorgen, men følgende salut: ”Nå, så er vi måske samlet alle sammen.” Der var jo foruden mig en kontordame. Jeg beklagede med et meget anstrengt smil forsinkelsen.

Kontrol af passagerer, der kom til Tirstrup lufthavn med fly fra udlandet. En aften, hvor jeg steg ind i taxaen til lufthavnen, dukkede chefen op på bagsædet. Han begyndte at belære mig om denne kontrol, uanset jeg ikke havde foretaget mig andet i to år i Gedser.

Da vi kom til lufthavnen var han yderst optaget af, at landbrugsministeren, der privat havde bopæl på sin gård på Djursland, var meldt som passager. Han mente så, at det var passende at han som chef tog imod den betydende person.

Flyet ankom, jeg ekspederede passagererne, også ministeren, men min chef glimrede ved sit fravær. Da ekspeditionen var slut, kom han. Han var i et overstadigt humør og sagde, at han var blevet inviteret i tårnet til flyvelederen. Jeg skønnede, at de havde haft et godt møde.

Landbrugsministeren var blevet ekspe-

deret af min simple person og tog tilfreds hjem til sin gård. Chefen kørte sammen med min ringhed i taxaen til Ebeltoft. Godnat. Seancen var tilendebragt. Ny dag var nært forestående for os begge. Sove og møde på arbejde kl. 08.00 præcist.

Løgstør

Et mindre toldkammer med en chef, der tidligere havde været chef i Nysted på Lolland. Han var isskøjtøløber. I en isvinter skøjtede han til Gedser og hilste på. En behagelig, letomgængelig person, dog med en tendens til at blive ilter.

Han var en dag i Aalborg med sin kone. På vejen tilbage til Løgstør var de kommet i diskussion om et problem. Det endte med, at han satte hende af 10 km fra Løgstør, så hun måtte gå hjem.

Den overordnede i opsynet var en letomgængelig person, der ikke brød sig om, at andre ude fra forstyrrede hans hverdag. Restaurationskontrollen, Rejseholdet, var på besøg et par dage for at foretage en intensiv kontrol af restaurationsregnskaber. Den overordnede syntes vel, at de optrådte med en bedrøvelig arrogance. Han pønsede på at få disse personer ned i jordhøjde. En aftenstund inviterede han dem hjem privat på en kop kaffe. De kom ind på bagsædet i hans bil og han kørte igennem Løgstørs gader med en vanvittig fart og så i bakspejlet, at de var blege og rystede. Nu var de pillet ned på jorden. Kaffen faldt på et tørt sted. Han nød at fortælle om denne lille hævnakt.

Når havnetoldopsynsmanden havde fri, måtte jeg tage vagten på skibstrafikken. En dag var jeg på kontrol i et tysk skib og var faldet i hyggelig snak med en om bord. Pludselig mærkede vi en

rystelse i skibet. Det var ved at lægge fra land, men var dog ikke længere ude end jeg kunne springe fra rælingen til kajen, men jeg tabte ved springet den ene sko. Et behjertet besætningsmedlem så det og råbte højlydt: "Der Zoll, seiner Schuhe." Han tog en bådshage, fiskede den op og afleverede den til Der Zoll. Jeg råbte: "Danke sehr, Gute Fahrt."

I den overordnede ferie havde jeg lånt hans kontor til soveværelse; luftmadrasen kom til sin ret. Dog havde jeg i en periode lejet et sommerhus i et område syd for byen.

Ribe – et mindre toldkammer

1. sal, kontor bemandet med overordnet, medarbejdere mand og dame, kontorassistent. Chefen havde også sit kontor her og en dør førte til min store glæde til et loftsrum, hvor jeg indlogerede mig med mit grej. Chefen havde i øvrigt sin privatbolig i forlængelse af sit kontor. I stueetagen var et pakhuis, hvor en pakhusbetjent styrede godset. En dag siger han til mig, at der hvor jeg sov under en stor bjælke i loftet, havde en mand engang hængt sig, selvmord. Jeg skulle bare vide det. Jeg blev boende under bjælken. Faldt i søvn til et vandløb larmende uden for vinduet. Hyggeligt.

Jeg spiste i øvrigt på et pensionat. Der var kold luft om min person. Jeg spurgte hvorfor. En spisegæst fortalte mig, at min forgænger, en anden afløser, havde gjort kur til en af pensionærerne der var blevet forelsket i ham, og de andre pensionærer fulgte denne forbindelse, men min kollega – kan I gætte hvem? – sagde på sin sædvanlige hovne facon til hende: "Du er kun en på min færd." Han blev i øvrigt senere gift og fik tvillinger, men "den

ene døde sku," sagde han helt upåvirket, på sin sædvanlige brovtende facon. Han kom i øvrigt senere i tilværelsen under mine vinger. Hans ubehøvlede facon over for virksomhederne havnede nogle gange på mit bord.

Nå, men videre til tjenesten i Ribe. En dag kommer chefen og beder mig tage med på en strandingsauktion ude på en lille ø. Hun bad mig køre til vor videre transport med traktor over Vadehavet. Jeg var helt beæret over at skulle stille bil til rådighed, da hun var kendt for selv at tage kontroller med bil; kørepengene, sagde folk på kontoret.

Selvfølge var der en årsag til, at jeg måtte foretage denne transport. Vi ankom med omtalte traktor til øen og chefen med mig som "prinsgemal" styrede mod kroen, hvor strandkontrollører stod uden for og tog imod. Det var en kongelig modtagelse. Chefen gav tilfaldelse til, at auktionen rundt på strandene kunne begynde. Det var lige før, de i respekt for chefen gjorde militær honnør for hendes nåde.

Chefen og jeg gik ind på kroen, hvor der var ligeså højtidelig modtagelse med det store kolde bord. Ja, der var stil over sagen. Der satte hun sig og dirigerede derfra kontrollørerne, der med mellemrum meldte sig.

Jeg tog i løbet af dagen ud til de forskellige auktioner. De frembød eksempelvis tønder med smøreolie, 200 liter. Jeg var den kloge medarbejder, der havde læst noget om gennemskinnelighed for olier til afgørelse om toldpligter, så inden olien blev frembudt, bad jeg om, at en prøve blev udtaget. Jeg afgjorde olien til toldpligt. 5 øre pr. liter, altså 10 kr. oven i prisen. Det var kontrolløren aldeles ikke tilfreds med, så vi måtte ind til kroen til

foretræde for chefen, der stadig fik den store opvartning med mad og drikke. Kontrolløren udgød sin utilfredshed med min afgørelse, og jeg blev selvfølgelig bedt om mit grundlag for afgørelsen. Kontrolløren vrølede stadigvæk om den uretfærdige afgørelse, men chefen bankede på sit glas: "Hr strandkontrollør, 5 øre pr. liter. Assistenten (dvs. mig) har talt." Kontrolløren takkede og gik høfligt ud af døren med taksigelser til chefen. Ja, der var respekt. Auktionerne fortsatte og sluttede senere på eftermiddagen. Jeg tog for en ordens skyld et par kontroller hos landmændene som blev forstyrret i aftenmalkningen. Men yverne måtte vente til tolderen havde afsluttet sin kontrol.

Tilbage til kroen. Chefen afsluttede med værdighed dagens mad og drikke.

Vi kom med traktoren hjem til fastlandet og min bil bragte os til toldkammeret. Hendes indtag på kroen forklarede, hvorfor jeg skulle stille bil til rådighed. Men jeg var en uforglemmelig oplevelse rigere.

Aalborg – tilbage til hovedstationen

Efterhånden var vi ved slutningen af 1960; afløsningstiden var snart slut. En afløsning i en ledig stilling i Thisted blev afgørende for fremtiden. Styrelsen var på inspektion, og jeg havde over for chefen i Thisted tilkendegivet, at jeg var interesseret i fast ansættelse i den ledige stilling, da min afløserperiode snart var slut. Toldforvalteren omtalte mit ønske over for styrelsen og ved forskellige "greb" blev jeg ansat i denne stilling. Da jeg den 15. oktober 1960 havde indgået ægteskab med "bordtennisdamen" fra min Struer-afløsning, var det nok den bedste løsning på slutperioden.

Thisted 1. december 1960 – 31. marts 1981

Toldkammeret lå på havnen. Ledelse: Chef, souschef, overordnede på regnskabskontoret, mandlige og kvindelige medarbejdere samt tre elever og en pakhusarbejder. Personalestaben udvidedes betydeligt, da momsens indførtes i 1967 og med udvidelse af distriktet med Mors, med nedlæggelse af toldkammeret der. Et forfriskende pust med disse personaleforøgelse, udviklingen fik et skub.

Ved begyndelsen på min tiltræden i 1960'erne var en ældre chef: En omgængelig og hyggelig type, så længe man ikke opponerede for meget. Souschefen var ligeledes en god leder, der fik tingene til at glide.

Sidstnævnte blev dog desværre for os tildelt en højere stilling i systemet østpå, og vi gik andre tider i møde. For chefen og personalet en sørgelig oplevelse. Den nye souschef, "Skrækken," var en stiv type, "reglementsrytter" om en hals. Personalet blev altid tildelt negativ kritik, kun ris og ingen positive tilkendegivelser over for omverdenen.

Jeg havde i forbindelse med kontrolarbejdet en ekspedition på Thyholm. Som sædvanlig skrev jeg en regning på befordringsgodtgørelse som han skulle attestere for udbetaling. Det ville han ikke, da jeg havde skrevet et par kilometer mere på regningen, der var i 100 km størrelsen. Han begrundede det med at han dagen før privat havde kørt til Thyholm med en bekendt. Han havde aflæst hans kilometertæller ved afgang og tilbagekomst. Denne afvigelse på et par km var nok til hans attestationsafslag. Jeg tilkendegav, at min regning var korrekt, så han gik til chefen med spørgsmålet.

Jeg blev indkaldt til et møde, hvor også han deltog. Chefen var som sædvanlig imødekommande og bad om mine kommentarer til spørgsmålet. Hvis jeg kører for kontoret, kører jeg ad offentlig vej til "kunden" og ikke ad smutveje, såsom ufremkommelige markveje. Han godtog straks min forklaring, med bemærkning til souschefen: "Hvis De ikke vil attestere, så gør jeg." Souschefens nærmeste foresatte havde talt, og han tog sit nederlag uden protest.

Chefen var en type, der afsluttede den "uhyrlige" uoverensstemmelse med et opkald til 326 (skibshandler, toldkammerets nabo) og bad dem bringe tre pilsnere til afslutning på sagen, og jeg fik straks udbetalt mit tilgodehavende. Chefen havde på sin facon bragt ro i lejren.

I et andet tilfælde modtog jeg en morgen et telefonopkald fra en kvindelig medarbejder, der ikke kunne komme på arbejde grundet sygt barn. Hun boede 35 km væk, men ville få pasning til sit barn dagen efter.

Jeg afleverede hendes melding til souschefen, der straks var på tærne med træk i løn. Ingen spørgsmål om hendes barns tilstand. Da jeg ved hendes telefonbesked var klar over sygemeldingsproblemerne, bad jeg hende næste dag give mig sygemeldingen. Jeg sagde til hende: "Skriv sagen som den er og jeg vil sørge for den videre transport i systemet."

Igen stopklods, souschefen. Hun beskrev sagen ærligt og det skal hun vel ikke straffes for; en god og stabil medarbejder. Hans kommentar: "Hun bliver trukket i løn," koldt og kynisk som sædvanligt. Jeg hørte ikke mere til sagen og hun heller ikke, så jeg gætter på chefens indblanding og afgørelse ud fra et menneskeligt synspunkt.

På et tidspunkt skulle souschefen på ferie og jeg skulle overtage hans pligter. Jeg satte en ære i at aflevere "rent bord," når han kom tilbage. Ingen kommentarer ved hans tilbagekomst. Dog hører jeg tilfældigt hans kommentarer til en overordnet medarbejder. Alt det der ligger på ens bord, når man kommer hjem igen efter ferie. Det var takken. Han præciserede derved, at han var uundværlig, og viste, at han kunne lufte denne kritik af min embedsførelse.

Kontrol af farvet benzin og beskatning af motorkøretøjer

Mine arbejdsopgaver var meget vekslende: Kontrol af farvet benzin hos landmænd og beskatning af motorkøretøjer på toldkammeret samt større opgaver.

Farvet benzin kontrolleredes ved prøver fra bilens benzintank for at sikre, at misbrug ikke var sket. En morsom oplevelse ved kontrol på Vestervigkanten hos en landmand: Manden og jeg havde i god tone foretaget denne kontrol og hans kone var fra køkkenet steget ud på trappen. Der var eftermiddagskaffe på kanden, og jeg blev inviteret ind sammen med manden. Vi satte os ved bordet med en kop varm kaffe. Manden, der ellers var en af den joviale type med trang til vittigheder, sagde ikke et ord. Var det hans nerver? Pludselig rejser han sig og siger kort: "Jeg skal ud og røgte garn." Fornærmet, uden at sige farvel. Jeg undrede mig over dette humørskifte. "Nå," siger jeg så, "det kan være der bliver ål på panden i aften." "Du havde sat dig på hans plads," siger hun, så det var årsagen til hans humørskifte.

Som omtalt var et andet område kontrol af motorkøretøjer for afgiftsbe-

regning. Autoforhandlere i stort antal frembød deres biler i forbindelse med salg. Især brugtvognsforhandlerne var et specielt folkefærd. Tonen var barsk, men som regel ledsaget af et godt og smittende humør. Særlig afgiftserlæggelse af handel med brugte biler var et betændt område, hvor der var et stort antal afgiftsunddragelser.

En særlig forhandler, krejlertypen, altid i godt humør, et charmerende bekendtskab – men pas på. Han kom da også galt afsted. Det var selvfølgelig ikke rart, at en daglig ”gæst” måtte have en skriftlig rapport for afgiftsunddragelse. Den sluttede i en sag med afgørelsen: Fire uger i ”skyggen.” Han mødte ved skranken efter udstået straf, upåvirket af opholdet i spjældet.

”Nå,” siger jeg skælmsk, ”det er lang tid siden, vi har set dig.” Han siger på sin charmerende måde: ”Ja, den slags ferier kan jeg nu godt undvære, men du passer jo bare dit arbejde.” Vi var lige gode venner for det. Sådan en anerkendelse fik jeg som anført ikke fra min egen arbejdsplads.

Nå, han går videre, men jeg ser ud af vinduet, at han kun få skridt fra toldkammeret er godt i gang med en handel, så for en sikkerheds skyld bankede jeg på ruden, da jeg havde en fornemmelse af, at han var på vej til nye ulovligheder. Han afbrød handlen og kom ind til mig. I sit sædvanlige gode humør, siger han: ”Godt du bankede på vinduet, ellers var jeg nok havnet i et nyt ferieophold.” God tone.

Ikke alle fra dette folkefærd tog afsløringen af deres ulovligheder så let. Som en af disse forhandlere i forbindelse med en rapport sagde: ”Det man indrømmer i retten, bliver man dømt for.” Det var hans reaktion.

Kontrollen med bilekspeditioner bestod bl.a. i at tjekke stelnummeret med papirerne. Nogle gange var identiteten vanskeliggjort, da numrene var forsvundet i rust og gammel olie. Helt tilfældigt stak jeg en dag en finger ned i jorden i rosenbedet foran toldkammeret. Denne blanding af muld og sand kunne i mange tilfælde bringe numrene til overfladen. Forhandleren var imponeret af denne ”opfindelse.” Der blev dog ikke gransket i, hvad denne jordblanding specielt indeholdt. Fidusen er gået over i historien.

Momsens indførelse

Den 3. juli 1967 blev datoen for momsens ikrafttræden og det blev toldvæsenets opgave at administrere denne afgift, og kontrollen med afregning for et nyt og større antal virksomheder medførte tilgang af et stort antal nye medarbejdere. Nedlæggelse af Nykøbing Mors toldkammer gav yderligere tilførsel af medarbejdere. Den lokale organisation ændredes: Oprettelse af en kontrolafdeling med egen afdelingsleder, kontrolsektioner med overordnede medarbejdere, som stod med ansvaret for afvikling af kontrolopgaver bistået af personale af forskellig anciennitet. For mit vedkommende blev de næste 12-13 år ved toldstedet også en spændende tid.

Afgiftsafdelingen var nu mit tjene-steområde i en kontrolsektion. Der var udnævnt en afdelingsleder, der var på niveau med tidligere omtalte souschef. Personen var den under Hirtshals omtalte lystfisker. En noget anden type end før-omtalte souschef, men hurtigt skulle det vise sig, at hans kvalifikationer ikke rakte til bestridelsen af denne stilling.

Det øverste team blev en blandet affæ-

re, hvilket også påvirkede vor aldrende chef, der måtte handle og afgøre ud fra misinformationer. Hans lederskab led et knæk, som også mærkedes i personalestaben, der jo måtte arbejde under frustrende forhold.

Den ny afdelingsleder var populær blandt "sleskerne," som modsat var populære hos ham. Eksempelvis kunne man opleve, jeg prøvede det selv, under en diskussion med ham, hvor hans øjne fik et listigt spil: Bag min ryg stod en af disse "behagere," luskende og lyttende, og indyndede sig hos ham og han nød det. Meget ubehageligt. En lav moral, et udslag af manglende lederkvalifikationer og inkompetence: At benytte en anden medarbejder til at latterliggøre en person. Altid skud bagfra, med løst krudt.

Andre ubehageligheder med denne afdelingsleder: Sidst i 1960'erne med den store personaletilgang havde afgiftsafdelingen til huse på tre adresser i byen. Personaletilgangen gav selvfølgelig mange problemer af forskellig art. To medarbejdere som jeg havde et godt samarbejde med, kom i en uheldig situation. De var vel nok lidt utraditionelle i deres dagligdag. Der var jo ikke meget luft i systemet til den slags.

Personligt kunne jeg bare sige: "Hvad rager det mig," men bestemte dog, selvom jeg ikke havde noget direkte ledelsesansvar, at tage en snak med dem. Herefter tog de skeen i den anden hånd, og kørte dagligdagen fuldt ud arbejdsmæssigt og loyalt.

Men ak og ve, uden forvarsel af nogen art, havde deres overordnede og afdelingslederen udfærdiget en indberetning, som chefen, der kom mere og mere på afstand af dagligdagens opgaver, åbenbart med påtegning havde sendt til bedømmelse i

direktoratet. Nu var jeg på det tidspunkt personalets tillidsmand og min skriftlige indsigelse i sagen om de ting, jeg havde foretaget, således det forhold, at de daglige opgaver blev varetaget tilfredsstillende, blev indsendt.

De to medarbejdere blev orienteret om denne helt uanstændige og usaglige behandling. Det sluttede med en tjenstlig afhøring i sagen, hvor jeg da anstændigvis burde blive tilkaldt. Både vor foreningsformand og sekretær var med ved direktoratets afklaring. Jeg blev ikke indkaldt i sagen.

Vor foreningssekretær sagde, at mit indlæg var modtaget med: "Nå, Højbjøge har skrevet en sang." Giftig person. Den ene af de involverede blev forflyttet og den anden fik en bøde, men forlod selv stedet kort efter.

Senere havde vi en anden medarbejder, igen en utraditionelt tænkende og i ledelsens øjne vanskelig medarbejder. Ny indberetning og afhøring for direktoratet. Jeg var på det tidspunkt på et kursus i hovedstaden, og blev midt i dette hjemkaldt til møde i sagen, og blev også lukket ind i forhørslokalet. Forhørslederen fortalte, at jeg betragtedes som en højtidelig og vigtig person ved toldstedet. Forhør slut. Denne sag sluttede uden yderligere drøftelse af den pågældende medarbejder. Rygtet vil vide, at chefen var opgivet som forhørsemne pga. ikke nærmere definerede udtalelser. En ting var dog sikker: Tiden herefter gav grundet sagernes hemmeligholdelse uro i hverdagen.

Personlig blev jeg omtalt som "hængt ud" og jeg mærkede det efterfølgende ved telefonopkald fra kolleger rundt i landet og ved kurser, foreningsmøder og møder i direktoratet. Rygterne gik. Det stempel var år om at forsvinde. Den ene af de to

”straffede” tog som nævnt sin afsked og blev revisor. Den anden døde såmænd under tjenesten i Bruxelles godt 40 år senere.

På et tidspunkt først i 1970’erne søgte jeg en mellemliderstilling lokalt vel vidende, at en ældre lokal kollega, kvalificeret efter min mening, også søgte. Jeg rejste i den anledning ind til direktoratet, og fik foretræde hos vicedirektøren. Jeg sad i venteposition, og så den ene ansøger efter den anden få tildelt fem minutter i konsultationstid. Jeg havde bestemt, at jeg nu ville have hans syn på de tjenstlige afhøringer. På hans sædvanlige særlige facon spurgte han, om jeg kunne række den stilling jeg søgte. Jeg svarede, at jeg godt var klar over, at en ældre kollega lokalt var ansøger. ”Men før jeg går, vil jeg gerne have vicedirektørens ord for, at den skete afstraffelse af et par kolleger og senere sag på en tredje kollega er et afsluttet kapitel.” Han virrede på sin sædvanlige måde med hovedet og gav den nederste skuffe i skrivebordet et spark. ”Disse sager er afgjort og er arkiveret.” Jeg gav ham selvfølgelig min begrundelse: Der var aldrig lokalt meddelt nogen afgørelse. ”Rygterne svirrer stadig, og personligt er jeg i sladderens stemplet.” ”Ikke fra vor side,” siger han, ”det har De mit ord for.” Jeg svarer: ”Ja, men jeg får dog stadig hentydninger, også fra her i direktoratet ansatte, så der sidder stadig en stempling på mig.” Han gentog: ”Sagen er afsluttet. Det har De mit ord for.” Audiensen var slut.

Jeg havde fået luft for min irritation, det var tilfredsstillende, så rejsen var ikke forgæves. Stillingen blev besat med nævnte ansøger. På et senere tidspunkt var der en nyopslået stilling af samme art. Den blev besat med en yngre kollega udefra.

Hvorfor? Var jeg ikke kvalificeret, eller fik jeg en dårlig indstilling fra ledelseshierakiet lokalt? Jeg havde ikke for stor fidus til dem.

Ved meddelelsen om den ansatte yngre medarbejder, ringer min afdelingschef uopfordret bag min ryg til den nyansattes afdelingschef og beder ham underrette den udnævnte person om, at han ville møde en meget skuffet person, der skulle gøre tjeneste i hans sektion. Fra afdelingslederens side var der tilbudt mig et andet arbejdsområde som afbigt for manglende advancement. Mit svar var: ”Tak for tilbuddet, men jeg ønsker at blive på min plads, selv om den nye bliver min nærmeste foresatte.” Så bagefter denne opringning til den nyankomne ansattes afdelingsleder. Nævenyttighed af højeste karat. Emsig som altid. Hvad ville den nye mand dog ikke tænke?

Han ankom og blev præsenteret. Efter han var vist rundt på præsentation kom han ind og satte sig over for mig. ”Ja, det var vist en stilling du burde have haft.” Han havde jo sin afdelingsleders ord for, at jeg var en skuffet mand. Jeg svarede ham, at nu var det jo blevet ham og i øvrigt har jeg i morgen en vanskelig sag, så jeg har vurderet den til to kontrolførende. ”Vil du med?” Afdelingschefen var forundret over, at jeg tog af sted med min nye foresatte, men vi udførte kontrollen. Han viste sig som en god støtte i arbejdet og jeg godtog hans kvalifikationer. Nok for mig.

Jeg havde igennem de år han var på stedet et udmærket samarbejde med ham. En god og interessant kollega. Dog måtte han jo videre i systemet, så han fik fuldt fortjent en afdelingslederstilling seks år efter ved et af landets største toldkamre.

Jeg vil omtale en anden episode. Min

afdelingsleder havde på et senere tidspunkt hjulpet chefen med at få en mellemleder uden for sin afdeling til sit område. Denne mellemleder havde nogle problemer, der nødvendiggjorde denne rokering. Selv om denne medarbejder var på et højere niveau end mig, havde han foreslået denne rokering med den begrundelse, at han ville mene, at jeg kunne hjælpe med en forbedring af hans embedsførelse.

Min afdelingsleder havde fået chefen lokket hen til mig på mit kontor og overbragte mig forslaget. Jeg kunne kun besvare, at denne flytning kunne jeg ikke blande mig i, men det forhold, at jeg ville medvirke til bedring af en medarbejder på et overordnet niveau, måtte være afdelingslederens bord. Efterfølgende kommer chefen, ny fra Aalborg (omtales senere) til mig og siger, at jeg havde ret i min mening om sagen.

Den nye chef tog somme tider for hurtige beslutninger; hjælpsomheden var ikke altid velovervejet. Men igen en episode: Da den omtalte nye chef ankom, blev han selvfølgelig vist rundt i vor afdeling for goddaghilsen. Her igen afdelingslederens mærkværdige reaktion, da den nye chef siger: ”Ja, men goddag Højbøge, hyggeligt at mødes igen.” Vi havde jo arbejdet sammen i Aalborg nogle år tilbage. Han sad jo som før omtalt i forkontoret til toldinspektøren, chefen, i Aalborg. Jeg kunne kun gengælde hans hilsen.

Som skik var dengang, var man Des med chefen, og sådan tiltalte han også mig ved rundgangen første dag. En dag lidt senere kommer han forbi og siger: ”Ja, men vi to er da vist dus fra gamle dage, og det skal vi da blive ved med.” Det kunne jeg kun tilslutte mig. Jeg orker ikke at fortælle om afdelingslederens reaktion. Stor

opstandelse i afdelingen. Højbøge er dus med den nye chef.

Sektionsleder i Thisted

Senere blev der først i 1970'erne opslået en ny ledig stilling som sektionsleder, og jeg prøvede igen med en ny ansøgning med to ældre lokale medarbejdere på ansøgerlisten. Vores nye chef indstillede mig foran de to lokale ældre. Med mit kendskab til mine to i øvrigt udmærkede kolleger mente jeg nok, at indstillingen var rigtig.

Jeg havde en samtale med sekretæren i vor personaleorganisation med hovedsæde i København, som jeg i øvrigt i forbi-farten meddelte, at jeg søgte den opslåede stilling. Han siger så, at det skulle jeg ikke gøre mig forhåbninger om, for han mente at vide, at mine kvalifikationer var gode nok og rakte til et sådan advancement, men det var ud af Thisted Toldkammer. Det havde vicedirektøren, ham bekendt, i øvrigt sagt til mig tidligere ved et møde i Styrelsen. Igen denne snak og jeg formodede igen rygtedannelse som tidligere omtalt. Jeg sagde tak for samtalen og farvel med, at de skulle ikke blande sig i mine dispositioner.

Jeg refererede denne samtale til chefen, som jeg havde fuld tillid til i dette spørgsmål. Kort tid efter kommer chefen uopfordret til mit kontor. Han var blevet ringet op fra Styrelsen om sin indstilling, der var jo to ældre ansøgere, men man ville gå på siden af ham og anbefale mig. Det var kendetegnende for chefen. Han skulle da ikke fortælle mig om denne samtale, men det gjorde han.

Nu måtte det briste eller bære. Jeg fik stillingen, lykke. Hvordan ville mine arbejdskolleger reagere? Positivt: De to i

anciennitet ældre ansøgere kom hver for sig og ønskede tillykke og sagde begge, at de erkendte, at mine kvalifikationer var bedre. Negativt: Mine kolleger, som jeg nu skulle være foresat for efter 10 år som "bonkammerater," var ikke altid lige loyale. Arbejdsvægring og stikpiller. Nå, men det var prisen for en udnævnelse lokalt.

Der var på dette tidspunkt udnævnt en tredje leder på afdelingslederniveau. Jeg talte på et tidspunkt i ansøgningsfasen med ham, hvor han kom til mig: "Det går nok." Det fik han ret i. Han kom i øvrigt senere i mit karriereforløb til at betyde meget for mig.

Højdepunktet i den henseende var: På et tidspunkt søger en medarbejder et avancement og jeg skulle nu som leder på mit niveau deltage i bedømmelsen sammen med chef og afdelingsledere. Ny regel. Bedømmelsen foregik på chefens kontor. Chefen ved bordenden, de to tidligere nævnte afdelingsledere sad en på hver side, hvor de over for chefen afgav deres mening om den pågældende. Ingen henvendte sig til mig. På et tidspunkt gør jeg over for chefen opmærksom på min tilstedeværelse og mening om ansøgeren: Hans kvalifikationer til den ansøgte stilling og ikke kun negative udtalelser om hans opførsel og manglende respekt, helt irrelevante oplysninger til stillingen. Så rykker den tredje afdelingsleder ned og sætter sig over for mig og siger: "Jeg giver Højbøge fuldstændig ret i hans udtalelser." Dette bedømmelsesmøde, der var startet med disse fuldstændig irrelevante oplysninger uden skelen til det betydende, dvs. mandens kvalifikationer, var en rystende oplevelse. Jeg takkede i mit stille sind den nye afdelingsleder for hans støtte. Han havde i øvrigt en anden for mig god egenskab: Humoren.

Et eksempel: En dag går den ældste afdelingsleder, "Skrækken," ude på gangen. Den ovenomtalte tredje afdelingsleder møder ham og taler med ham. Han fortæller, at han havde låst døren til sit kontor, fordi han havde bænket to medarbejdere derinde, så de i fred og ro kunne efterleve en ny regel om, at der skulle være to medarbejdere til poståbning, så skrivelserne blev sikret deres videre gang i systemet. Tredje afdelingsleder siger: "Når du lukker og låser døren, har du da ingen garanti for, at de ikke er døde." I sin misforståede regelefterlevelse går han ansvarsfuldt hen og låser døren op og siger så: "Nej, der var da ikke sket dem noget." Han låste omhyggeligt døren igen. Tredje afdelingslederen må have klukket indvendig, da han fortsatte sin gang.

I sidste halvdel af 1970'erne afslørede vi inden for mit område nogle større afgiftsunddragelser med også skattemæssige konsekvenser. Såvel skattevæsen som politi blev ved et møde orienteret. Indledningsvis skal bemærkes, at jeg fik direkte reference til chefen, da også Styrelsen skulle orienteres løbende. Mine to tidligere nævnte "vanskelige" afdelingsledere var pikerede over denne direkte reference.

Det lokale politi indså ret hurtigt, at sagerne ville kræve ransagninger og afhøringer ud over deres kompetencer, og Rigspolitiets Rejsehold blev tilkaldt. Politiet blev med vores daglige ekspertise "påklædt" til afhøringerne, som de foretog med vores bistand og deltagelse. De ønskede kun indblanding fra chefens side. Det var jeg godt tilfreds med; der var ikke brug for de mellemliggende omsvøb. Min selvstændighed måtte stå sin prøve.

Sag 1: En virksomhed i et havnedistrikt viste tydelige tegn på unddra-

gelse af hovedsagligt eksportafgift på en varekategori inden for vort område. En uhyre vanskelig sag, også forstærket af en obstruktion fra indehavers side, både under ransagning og senere politiafhøringer.

Det blev besluttet at udvide vor kontrol til varemottagere i Norge, hvortil en større eksport fandt sted. En rejse til Norge blev en nødvendighed, for vort vedkommende først kontakt til chefen og direktoratet, et utraditionelt tiltag, der gav en del tovtækkeri, men afsted kom vi. Jeg og en medarbejder plus to politifolk. Politiet transporterede os pr. bil og videre med færge til Kristiansand, hvor vi opslug hovedkontor på et hotel. Planen var først kontakt til det lokale politi og opdeling af kontrolstyrken: En told plus en politi på Vestkysten, en told plus en politi på Østkysten.

Udgangspositionen var politistationen i Kristiansand, hvor vi indfandt os. Bilerne blev forsynet med snekæder. Der blev også givet diverse instruktioner om de norske forhold. Vi toldere skulle jo kun bistå med faglige oplysninger. De to politifolk måtte dagligt give melding til deres leder i Holstebro og fik også nogle instruktioner derfra.

Nå, men nordpå langs vestkysten til Mandal, min opgave. Jeg var på vejen hertil og i øvrigt i de otte dage vi var deroppe, glad for den rutinerede chauffør, en politimand, under kørslen på meget glatte veje med megen sne. Kæderne til bilens dæk var reglementerede og effektive. Vi meldte os på politistationen i Mandal, hvor vi orienterede os om virksomhedernes adresser og vejforholdene i nordlig og østlig retning. Politistationen var i dagene fremover til god støtte i de fremmede omgivelser.

Vore afhøringer i virksomhederne blev afviklet. Vi, de to hold, mødtes hver dag ved aftenstide på logiet på hotellet, hvor vi holdt et kort møde om dagens afhøringer. Efter en uges tid og senere i Holstebro kunne vi opgøre resultatet: Større import end angivet af eksportøren og større afgiftsunddragelser og andre ulovligheder.

Derpå fulgte efterafhøringer hjemme af eksportøren, en retssag, hvor vi, tolderne, var til stede for eventuel bistand til anklageren. Først byretten og senere nogle dag i Landsretten i Viborg. Ved byretten ville dommeren se en dokumentation for eksportafgiften i form af en lovbestemmelse. Hvor var den?

Lettet var jeg, da sagen blev udsat af andre årsager. Ved en efterfølgende samtale med anklageren blev vi enige om, at jeg skulle finde denne lov. Jeg bad en af mine medarbejdere i sektionen, der var kendt med arkivet i kælderen, om at gå på eftersyn der. Og han fandt den, indbundet med rød ryg.

Ved den næste afhøring havde dommeren ikke glemt lovbestemmelsen og kiggede på anklageren. Jeg gik fra min plads op til anklageren med loven med den røde ryg. Den bog glemmer jeg aldrig, da den blev grundlag for en domsfældelse sammen med andre unddragelser, dog først senere ved Landsretten i Viborg, som omtalt.

Sag 2: På et andet tidspunkt i 1975-1978-perioden en anden sag med politibistand ved ransagninger i forbindelse med unddragelser. I starten havde jeg igen fornøjelsen sammen med en medarbejder: Orientering af lokalpolitiet, der senere tilkaldte Rigspolitiet til afhøringer. Der var ulovligheder af anden art end momsunddragelser, så skattevæsenet

deltog også. Igen med chefens og Styrelsens billighed.

En omfattende sag, der igen pga. virksomhedens indehaver og personalets vrangvillighed i afhøringerne trak ud, uden at den kunne afsluttes. Jeg nåede ikke at opleve rettens afgørelse, da jeg for inden overtog en advancementsstilling i Holstebro den 1. april 1981; herom senere.

Sag 3: En sideløbende sag havde forgrening til Sverige. Ingen politibistand. Her fik jeg bevilget en tur til Sverige. Færge Helsingør-Helsingborg, hvor jeg efter aftale med dansk politi tog kontakt til den lokale politistation i Sverige.

De var overhovedet ikke positive i deres bistandsydelse, så det sluttede med, at jeg selv måtte finde firmaet og få nogle oplysninger, som senere viste sig gode nok til indrømmelse af det danske firmas direktør. Unddragelserne sluttede med efterbetaling uden bødekraft eller rettergang.

Sag 4: En lokal virksomhed med uoverensstemmelser i afgiftsafregningerne. Virksomheden havde en lokal afdeling i Flensborg, hvor en undersøgelse var nødvendig. Chef og Styrelse skulle igen involveres.

Styrelsen var ikke til sinds at bakke os op i en rejse til Flensborg. En kontrol, der kunne risikere at udløse en større polititudrykning fra Kiel, men vi fik med virksomheden en aftale om et møde i Padborg på toldkammeret, hvor så "Flensborgbutikken" ville være til stede.

Jeg startede bilen og ved min side var en medarbejder fra virksomheden, som skulle formidle samarbejde med Flensborgvirksomheden. Vi havde en dejlig afslappende tur, hvor humor og godt humør var til stede, til trods for sagens alvor.

Afhøringen gik fint. Den tyske repræsentant var som min medpassager yderst samarbejdsvillig. Det var dog ønskeligt fra min side, at vi havde været på virksomheden i Flensborg. Det løste sig selv, da "tyskerne" inviterede os til virksomheden i Flensborg. Vi fik et godt resultat og rejste nordpå. Ingen Kiel-indblanding. Vor hat og briller var i behold.

På hjemturen ville jeg have en lille ration med fra grænsekiosken. Da jeg gik rundt i kiosken, gik min medpassager som en skygge rundt med en liste. Han købte ikke noget. "Ja, men hvad med listen? Du købte jo ikke noget." "Nej," sagde han, "den var kun udfærdiget for at hjælpe dig". Vi skulle jo nødt tages af grænsetolderen.

Efterbetalingen blev efterfølgende accepteret. Sjældent at kunne køre en sag i så afslappet atmosfære. Det kunne vel nok skyldes, at det var en virksomhed, som vi havde arbejdet med i mange relationer i årevis og også efterfølgende i mange år.

Disse fire sager tog i disse år meget af min tid, men det lykkedes at nå det hele, også mine daglige ledelsesopgaver, med hjælp af gode medarbejdere, som rapporterede til mig løbende om kontrol og efterbetalinger.

Personalemæssigt var min lederkollega, ham der før i tiden ved sin ankomst næsten undskyldte sin indtrængen på mine enemærker, flyttet østpå til et større toldsted i en overordnet stilling. Vor tredje afdelingschef fik en lignende stilling på et større toldsted østpå, Aarhus. To store tab, efter min mening.

Chefen gik på pension. Ny chef: Kan I gætte hvem? Kollegaen, som jeg omtalte under Islands Brygge med besvimelse og sygehusindlæggelse for godt 25 år siden.

Han havde gjort karriere og var strandet i Styrelsen, som så havde fundet ham egnet til dette embede. Han stod så pludselig i døren til mit kontor, ledsaget af min afdelingsleder, der måtte lide den tort at se gensynsglæde.

1. afdelingsleder, "Skrækken," var ligesom ved at falde af på den, tjenlig til pension. Han havde jo også været sat ud, følte sig tilsidesat af chef og Styrelse i forbindelse med de førnævnte unddragelsessager i samarbejde med Rigspoliti og skattevæsen. Jeg syntes trods alt, at det var lidt synd for ham, så jeg inviterede ham på en køretur til den virksomhed, som vi havde den største sag imod. Det ville han gerne; forstå hvorfor? Da vi kom i nærheden, bad han mig standse, så han kunne iagttage virksomheden. Derpå ville han gerne hjem og sagde, da han steg ud af bilen, noget jeg aldrig vil glemme: "Jeg er nu forvisset om, at sagen er i gode hænder." Det var første gang i næsten 20 år, jeg fik en positiv tilkendegivelse fra hans side.

Nu er vi nået hen i mod 1979-1980-1981. Der var besøg fra Styrelsen, der foretog visse dispositioner, hvor den største var, at min afdelingsleder (fiskestangen) blev rokeret til en stilling med mindre indflydelse. Et job længere nede i hierarkiet, uden ledelsesansvar. Der skete det forunderlige, at han selv kom til mit kontor og satte sig i stolen over for og redegjorde for denne uretfærdighed. Fornærmet og rystet over denne omplacering med degradering. Mine tårer var tørre.

Ansøgning om forfremmelse – stilling som afdelingsleder

Så kom i 1981 et stillingsopslag som afdelingsleder i Holstebro, Odense, Aarhus og

Esbjerg pr. 1. april 1981. Med fem børn i folkeskole henholdsvis højere uddannelsesstillinger i Thisted mente jeg, at kun Holstebro kunne komme på tale, da jeg jo i en overgangsperiode kunne køre de 85 km frem og tilbage dagligt.

Jeg skrev en ansøgning på Holstebro, hvor i øvrigt var tredje inspektør fra 1972-1978 skulle være chef fra 1. maj 1981. Han havde været Aarhus rundt i to-tre år. Det skal bemærkes, at det på dette tidspunkt var kutyme, at man søgte samtlige opslåede stillinger, hvilket jeg også blev belært om i mine samtaler lokalt og senere i Styrelsen, men jeg fremførte min argumentation om familielivet og holdt fast i Holstebro alene. Det måtte så briste eller bære.

I min samtale med chefen, der berørte kutymen med ansøgning på alle opslåede stillinger, gav jeg min ovennævnte argumentation. Jeg forstod dog på samtalen, at mine kvalifikationer var gode nok. Altid en trøst. Jeg så en chance.

Medarbejderne i Thisted, heraf mange hjemmefødninge, forstod slet ikke min ansøgning, det gik da så godt her. Fra ansatte ved andre toldkamre, telefonsamtaler: "Du har ikke en chance, i dag er det kun fuldmægtige, der kan ansøge, viceretoldinspektører er i slutstilling. Løbet er kørt."

Alle disse bemærkninger var jo noget irriterende i situationen, men jeg tog en tur til Styrelsen, hvor der var samtaler med ansøgere til alle disse stillinger. På min vej til ovennævnte mødte jeg en i Styrelsen ansat, som jeg kendte fra flere møder med ansatte der. "Nå, Højbøge, du er også kommet til hingstekåring." En skæg velkomsthilsen i den spændte situation.

I venteværelset gik snakken om vice-

inspektører contra fuldmægtige. Disse fuldmægtige gav ikke viceinspektøren en chance; en belastning for mig i ventesituationen. Nå, jeg blev indkaldt til "kåringens" første dommer. Jeg var ved møder, hvor han besøgte toldkammeret, kommet med et par skarpe udtalelser, hvor kolleger hviskende sagde: "Pas på, tænk på, hvem du taler til." Jeg havde jo også ved tidligere lejlighed som før omtalt haft foretræde i ansøgningsøjemed, da han var vicedirektør.

Da jeg ved denne lejlighed fik sæde i stolen over for ham, sagde han: "Nå, De har søgt Holstebro" med en sidebemærkning, som jeg oversætter med: "Tror De, det er et ta' selv bord?" Jeg kom med mine argumenter for, hvorfor jeg kun havde søgt denne ene stilling. Det svarede han ikke på, men virrede lidt med hovedet. Så sagde han: "Der skal Knud Pedersen jo være chef, ham kender De i øvrigt fra Thisted." "Ja, det gør jeg da rigtig nok," sagde jeg. "Ja, chefen i Aarhus synes, det er en vældig karl," lød svaret. Jeg gav ikke yderligere kommentarer og audiensen var slut, idet han med en finger hamrede ned på chefens underskrift på indstillingen og sagde med en respektfuld stemme: "Ja, der er jo ham der." Jeg vejrede en åbning.

Videre til personaledirektøren. Jeg mødte ham første gang ved et kredsmøde i Odense, hvor han sprang op på stolen og råbte: "Vi skal strejke." Senere havde jeg deltaget i møder af forskellig art, hvor han var til stede, så vi var jo "bekendte."

Han sad nu i denne stol, vel direktørens højre hånd. En afslappende situation. Han sagde: "Nå, du vil til Holstebro?" "Ja, tak", sagde jeg, "jeg føler mig kompetent, måske kunne mit kendskab til sagsbehandling være bedre." Så siger han: "Ja, men der har du jo Mads," som

åbenbart var fuldmægtig i den afdeling jeg søgte. Jeg antyder, at det lyder som om stillingen er indenfor rækkevidde. Som en slutbemærkning siger han: "Ja, du har en rimelig chance." Jeg svævede derfor videre til venteværelset før sidste samtale med en direktør, som jeg tidligere havde mødt i forskellige sammenhænge, mest i tillidsmandsregi. Da jeg træder ind i venteværelset hører jeg igen denne fuldmægtig contra viceinspektørsnak. Så siger en ansøger til dem: "Koncentrer jer om de andre stillinger. Holstebro er gået til Højbøge. Vi har tidligere arbejdet sammen i Gedser, og jeg kan se på hans ansigt, at han har snuppet den stilling."

Videre. Uden for direktørens kontor sidder en af mine klassekammerater fra Toldskolen, også viceinspektør. Han kommer så med følgende bemærkning til disse fuldmægtige, som tror de har eneret på stillingen. "Her kommer Højbøge, viceinspektør som jeg, han har fået Holstebro og jeg har fået en af de andre stillinger."

Jeg mødte ham senere på et lederseminar og spurgte ham, hvordan han kunne udtale sig så sikkert dengang. Jo, han havde inden ansøgningsfristens udløb været i Holstebro og set på hus, hvis han skulle få stillingen der.

Men i samtalen den dag fik han at vide, at det kunne han godt glemme, han kunne komme til stillingen i Esbjerg. Han morede sig meget da han fik at vide, at de der skulle bruge en stærk mand. Han var herefter helt sikker på, at jeg skulle have Holstebro. Derfor hans bemærkninger til disse fuldmægtige.

Nå, vel hjemme i Thisted. Vi var efterhånden nået mod slutningen af marts måned. Masser af ævl og kævl, hvor også min person var indblandet, men min for-

nemmelse var, at stillingen var inden for rækkevidde.

En af de sidste dage i marts var jeg til en privat sammenkomst hos første afdelingsleder sammen med bl.a. andre arbejdskolleger. Ved afgangsstadiet trykkede vi jo pænt farvel med hånd. Da jeg sagde farvel til chefen kunne jeg på hans bedrevidende blik og stærke håndtryk mærke, at noget var i gære. Næste morgen kom skriftlig udnævnelse til afdelingsleder Holstebro. En stor dag for mig. Lykønskninger, tak, men også de vante negative udtalelser.

En speciel lykønskning var til stor glæde for mig.

Umiddelbart efter, at jeg var tiltrådt i Holstebro, stod en person på trappen hjemme privat. Hvem? Såmænd den person, som i sin tid sad over for mig og beklagede, at han havde besat min ansøgte stilling som sektionsleder. Som før anført fik han jo en højere stilling østpå. Ja, det holdt hårdt og jeg fortalte ham om hele efterspillet, positivt og negativt. "Ja", siger han, "ved du hvad?" Så fortalte han, at han havde siddet i et møde, hvor han nu var, og her var disse stillingsopslag i snak, også min person, for og imod. Så havde han skåret igennem. "Ikke diskutere Holstebro, den får Højbøge." "Du fik den," og nogle i den personkreds mente det var helt absurd. Det kom ikke bag på mig. Jeg kendte personkredsen.

Til mine kolleger i Thisted sagde jeg pænt farvel, og kunne kun sige til dem, at jeg glædede mig til mit nye job. Jeg kendte jo en del af personalet i Holstebro, også fra min regionale tillidsmandspost. Farvel og tak for 20 år.

Jeg startede 1. april 1981 kl. 07.00 min automobil, uden sovepose og luftmadras.

Holstebro

1. dag. Jeg blev modtaget af afdelingslederen i administrationsafdelingen. Han viste mig rundt i huset. Han var fungerende chef indtil 1. maj 1981, hvor den nye chef tiltrådte. Efter samtidigt at have hilst på personalet indtog jeg min nye plads på et dejligt kontor med en god møblering. Afdelingslederen kunne nu overtage ledelsen af kontrolafdelingen.

Der var en fuldmægtig på kontoret ved siden af. Det var denne Mads, som jeg tidligere var informeret om ved mit besøg hos personalechefen i Styrelsen. Han stod for kontrolstyring med et antal medarbejdere, fortrinsvis kvindelige kontorassistenter. I afdelingen var der tre kontrolsektioner med hver en leder og et antal medarbejdere. Endvidere en hjemmerevisor og en instruktør til nyanmeldte virksomheder. Afdelingen var i alt på 50-60 medarbejdere.

Fuldmægtig Mads havde jeg et udmærket samarbejde med. Han havde lune, som da han rejste til Helsingør, advancement til en afdelingslederstilling. Ved afskeden bemærkede han: "Der er fire sektioner mod dine kun tre." Og så hans smørrede grin.

Der kom en ny fuldmægtig i stolen, en anden type, der efter kort tid tog sin afsked. På denne post fulgte nu en dame, der tidligere havde gjort tjeneste i den anden afdeling. Vi havde et godt, loyal og kontant samarbejde.

Selvfølgelig var der små eskapader i dagligdagen. Det kvindelige personale havde en julebagedag, som en privat fridag; den mente den nye chef skulle afskaffes, hvilket vi afdelingsledere tilsluttede os. Det skete, og afstedkom et ramaskrig af format. En gammel skik var,

Holstebro Distriktstoldkammer. Foto: Told- og Skattemuseet, nu i Rigsarkivet København.

at chef og afdelingsledere hvert år fik hver en juledekoration af personalet. Den kom også dette år, og blev klasket ned på mit bord med bemærkningen: "Du har godt nok ikke fortjent den."

En anden tradition var, at en ældre medarbejder i en sektion hver dag gik og samlede personalets madpakker ind og lagde dem på køl. Jeg fik en snak med ham og fik denne utjenstlige service afskaffet. Ikke populært.

En medarbejder i kontrolstyrelsen fik af tidsnød til opgave at færdiggøre et oplæg til et møde med politiet i Ringkøbing næste dag. Det kunne hun ikke nå, da hun skulle gå kl. 16.00. Jeg sagde til hende, at det, der interesserer mig, er, at dette oplæg ligger klar på mit skrivebord i morgen kl. 08.00! Oplægget blev smækket på mit bord til den befalede tid med bemærkning om, at hun havde siddet

oppe den halve nat for at betjene mig. Jeg sagde selvfølgelig tusind tak. Hun kom med nye kradse bemærkninger, men som altid: Episoden herefter glemt og samarbejdet kunne fortsætte, loyalt og kontant som altid.

Fuldmægtigen og sidstnævnte medarbejder var mine to "piger". Alle tiltag og beslutninger var ikke altid lige spiselige og bølgerne gik højt. En dag stod en blomst, brændende kærlighed, på mit bord. "Vi er godt nok sure på dig, men kærligheden sejrede dog til sidst," stod der på det vedhæftede kort, underskrevet "De to Liser". Så bliver man glad.

En morgen, da jeg trådte ind ad døren til mit kontor, blev jeg mødt af en barnestemme og ved mit mødebord sad et vel 4-5 års barn med papirsflyvere og tegneblyanter i gang. Jeg gik ind i kontrolstyringen og efterlyste et kendskab til denne

Holstebro Distriktstoldkammer delte bygning med så forskelligartede funktioner som Kriminalforsorg og Turist- og Erhvervskontor. 1979. Foto: Told- og Skattemuseet, nu Rigsarkivet København.

morgentidlige observation. En medarbejder siger: "Det er mit lille barn, jeg skulle på arbejde og havde et pasningsproblem, og der sidder jo ingen der alligevel." Frit og frejdigt. Jeg sagde: "Lad ham blive sidende, så vil jeg nyde hans selskab, hvis du selv klarer bleskift og mælkeflaske."

En frisk og uhøjtidelig medarbejder, som kort tid efter forlod os med flytning til Sønderjylland. De manglede dog et hus at flytte ind i. Tilfældigvis havde vi et par år tidligere haft lidt selskabelighed i en uges tid med en ejendomsmægler og hans kone på en ferie sydpå, og den nye sønderjyde fik hans navn og adresse. Medarbejderen og ejendomsmæglerparret så jeg hverken før eller siden, men nogen tid efter fik jeg et kort fra mægleren, hvor han sagde tak for feriesamværet.

De havde dog aldrig før oplevet, at det også kunne medføre en hushandel. Et pudsigt sammentræf. En medarbejder i en af kontrolsektionerne kom en dag med en bemærkning om, at han skulle overtage "madpakkemandens" plads, når han nu gik på pension. Nej, bliv du bare på din pind og fortsæt din dagligdag. Jeg noterede mig dog hans smil ved forespørgslen, der lå en anelse af avancementsønske i det.

Sådanne episoder gjorde arbejdet i hverdagen interessant.

Møder i ledelsen med chefen

Afdelingsleder i administrationen og jeg var periodisk til møder hos chefen, og helt naturligt hver især med problemer i

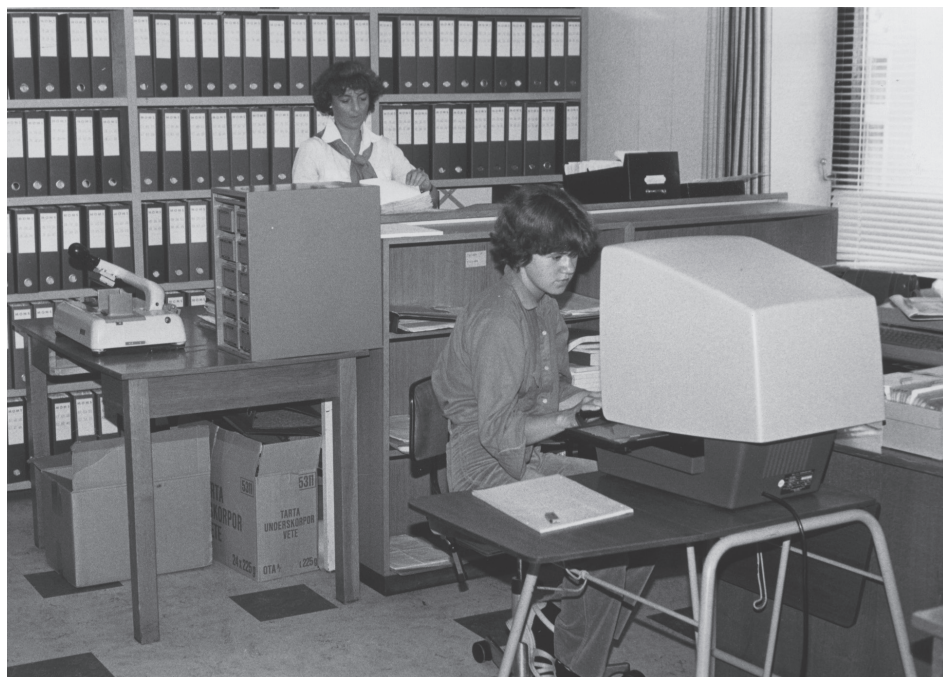

Arbejdssituation, Holstebro Distriktstoldkammer, i blanketternes tid, 1979. Foto: Told- og Skattemuseet, nu Rigsarkivet København.

vores afdelings faglige og personalemæssige spørgsmål. Enkelte gange var jeg personligt kaldt til chefen: Det kunne være en henvendelse til ham om min ledelsestil fra enkeltpersoner eller tillidsmænd, uden direkte kritik til mig først. Chefen behandlede disse spørgsmål på en loyal måde: Enten blev klagen sendt retur og de blev bedt om at gå direkte til mig, eller det blev af chefen forelagt mig og jeg blev bedt om at løse problemet. Jeg syntes det var banale spørgsmål, som skyldtes min kæft-, trit- og retningfacon. Spild af tid. Men der blev altid ro i lejren.

En dag var vi til jubilæum hos en medarbejder privat. Vi stod i kø ved tagselv-bordet og jeg fik bagfra et prik på skulderen. Det var chefen bag mig, der meddelte mig, at jeg fra mandag gjorde

tjeneste som afdelingsleder i Administration. Typisk for chefen at forflytte mig på denne facon. Uhøjtideligt, i køen ved et madbord, sagde jeg selvfølgelig javel, med en ventende spegesild i mit interessefelt. Skulle man forstyrres af sådan en bagatel? Det var jo ikke før næste arbejdsdag. Det var selvfølgelig en praktisk og rationel måde at give personalet samtidig information. Jeg kalder det humor. 100 % i top. Lederen af administrationen var gået af pga. sygdom. Det var et lønmæssigt avancement, da stillingen havde et specifikt løntillæg, som chefen udvirkede tilfaldt min person. Personalet i køen fra begge afdelinger tabte forhåbentligt ikke appetitten. Ved ledelsesmøder gik diskussionen sommetider med lidt høj stemmeføring, så personalet i tilstødende kontor

Arbejdssituation, Holstebro Distriktstoldkammer, 1979. Foto: Told- og Skattemuseet, nu Rigsarkivet København.

Holstebro Distriktstoldkammer 1979. Foto: Told- og Skattemuseet, nu Rigsarkivet København.

opfattede det som skænderier. Vi fik som regel en kop kaffe og inden jeg forlod chefens kontor hjalp jeg med at rydde bordet og lægge dugen sammen. Det var en god slutning på mødet. Engang da jeg forlod chefens kontor efter et sådan møde, hørte jeg en medarbejder på gangen sige: "Det er mærkeligt, de brugte store bogstaver på mødet, men da Højbøge gik gantedes han og chefen." Nå, sådan opfattede de "lange ører" situationen. Skæmt og spøg, og humoren må jo have kvalt meningsudvekslingerne.

Ved overtagelsen af administrationsafdelingen fik jeg sektioner med indhold, som jeg kendte lidt til fra tidligere i tjenesteforløbet.

En sektionsleder kunne ikke forstå, hvorfor jeg indfandt mig på hans kontor. Han havde aldrig før set afdelingslederen der. Vi afdelingsledere var forskellige. Snart gik rygterne: "Han kontrollerer os." På et senere tidspunkt havde jeg en sygeperiode af længere varighed. Mit job blev varetaget af en sektionsleder fra mit område. Da jeg efter tre måneder vendte tilbage overdrog han to bunker sager. En lille med løbende og en stor med afsluttede sager. Ledelsen af arbejdet var passet i min ånd. Stor bunke i arkiv eller papirkurv. Lille bunke kunne registreres på kort tid.

Ved et møde i ledelsen skulle der tages stilling til en overordnet stilling i et område. Det var meningen, at der skulle opslås en mellemliderstilling senere. Området var af fagligt indhold af meget forskellig art, og det tjenestegørende personale lige så forskellige som opgavernes art. En robust medarbejder var påkrævet. "Ham har jeg." Chefen: "Hvem?" Jeg navngav. "Hent ham," sagde han, og gav mig det blik jeg genkendte fra Thisted

ved vort første møde i bedømmelse. Jeg gik omgående i stærkt trav på jagt efter den pågældende og fandt ham i markentenderiet, hvor han holdt kaffepause. Medarbejderen var manden, der ikke kom på madkassemandens plads. Jeg bad ham komme til chefen omgående. "Ja, men jeg drikker kaffe nu," sagde han. Jeg meddelte ham kort, at det gjorde han ikke længere, for det var nu på chefens kontor.

Så var det på plads. Han klarede dette vanskelige område så tilfredsstillende, at han senere fik en mellemliderstilling, hvor han til sidst inden sin pension endte i en lønklasse, hvor jeg måtte se ham i overhalingsbanen. Kvalifikationen talte, godt gået.

Andet

Der var i tidens løb flere store sager med efterbetalinger, også med større bødekra-
v. En sag startet på chefniveau:

En større virksomhed med en indflydelsesrig person i toppen henvendte sig direkte til chefen og anmeldte nogle større efterbetalingsbeløb. Chefen tilkaldte mig som leder af kontrollen og præsenterede mig for anmelderen og fortalte ham, at det var mit ansvarsområde. Det kunne jeg bekræfte, og sagde til anmelderen, at vi havde folk til at betjene ham og at vi ville indfinde os i virksomheden. Det var jo nok ikke lige hans mening. Jeg bad en af mine folk, specielt dygtig til en sådan opgave, om at tage på kontrol. I virksomheden var både revisor og sågar advokat til stede. Dem havde vi ikke brug for. Resultatet blev en større efterbetaling, dog uden bødekra-
v, da vi tog hensyn til hans besøg hos chefen, som vi betragtede som delvis selvanmeldelse.

Dette for at vise, hvorledes vores chef

på regulær vis uddelegerede opgaver til afdelingen. Jeg og mine medarbejdere var tilfredse med denne forretningsgang, hvor vi som myndighed bestemte afviklingen.

Jeg fungerede også som stedfortræder for chefen. Ved hans ferieperioder fik jeg en kort information om blandede sager, herunder personale. I forbindelse med min funktion for chefen gav jeg en overlevering med korte kommentarer. Velkommen tilbage i embedet, ingen detaljer i øvrigt, et dejligt tillidsforhold. ”Butikken” var hermed overdraget.

Jeg husker specielt en kompliceret personsag med forgrening til andre myndigheder. Sagen blev løst ved samtale med medarbejderne og ligeså med myndigheden om medarbejderens og mine aftaler.

I forbindelse med en sådan funktion blev jeg af radioen anmodet om et interview om bl.a. vores virksomheds erhvervs-kontaktudvalg. Yderligere information af forskellige spørgsmål vedrørende vores etat skulle jeg ikke kommentere yderligere.

Nye tider

Sidst i 1980’erne skete en fusion med skattevæsenet. Det minderige, gode toldvæsen blev langsomt barberet og en ny kultur holdt sit indtog. Ved fusionen skulle der afskediges 50 ledere i Told/Skat, chefer og afdelingsledere. I forbindelse hermed skulle afholdes en høring på styrelsesniveau som basis for fremtidig placering. Jeg gik i mit ”løn-kammer” og gennemtænkte situationen. Der var kun en selv til at afgøre fremtiden for sin tjeneste eller? Denne nye fusion med sine kulturforskelle var ikke min livret. Min alder var jo nær de 60, og jeg havde taget

Holstebro Distriktstoldkammer lægges ind under Told- og Skatteregion Holstebro den 5. maj 1990. Forfatteren holder i den forbindelse tale. En epoke er forbi, for Toldvæsenet og for Kaj Aksel Højboe. Foto: Told- og Skattemuseet, nu Rigsarkivet København.

den beslutning at søge pension ved 62 år.

Jeg tog en beslutning og skrev til Styrelsen, hvor jeg redegjorde for den korte tid til pensionen som 62-årig således udformet: Anmodning om at få min afsked

med rådighedsløn i tre år. Jeg kunne jo regne mig frem til, at jeg herved, født i december, ville kunne afgang med fuld pension pr. 1. januar 1994, hvis min ansøgning blev imødekommet. Selvfølgelig orienterede jeg chefen om mit skridt.

Inden svaret på min ansøgning blev jeg som alle andre indkaldt til en høring i Styrelsen. Det kunne jo slutte både med degradering eller forflyttelse. Men dagen før slipset skulle strammes til høringen gav chefen mig den besked, at min ansøgning i fuldt omfang var imødekommet

og høringen var aflyst for mit vedkommende. Jeg var fritstillet og kunne forlade mit arbejde omgående.

Det var sidst i august, men efter aftale med chefen blev det fastsat, at jeg den 4. september skulle møde til en afskedsreception med personalets deltagelse. Denne dato fik jeg sagt pænt farvel til personalet og min chef. Jeg forlod stands-mæssigt "butikken." 42 års tjeneste, fra den 1. august 1948 til den 4. september 1990, var slut.

Toldbygninger på Bornholm – en kommentar fra redaktørerne

Af Henrik Fode og Gunnar Jacobsen

Selskabet har netop udgivet bogen *Toldbygninger på Bornholm* – det første bind i en serie om Toldvæsenets bygningshistorie. Forfatteren til dette bind er Mogens Lau, der har givet sig i kast med øens toldsteder, hvor Rønne er øens store toldkammer, mens de øvrige er karakteriseret ved at være ret beskedne bygninger. Vi får i bogen en gennemgang af de bornholmske toldkamres bygningshistorie og baggrunden for dem, dvs. hvad var årsagen til, at de enkelte byer fik et toldkammer. Og videre: Hvad kom jernbanen til at betyde for det bornholmske toldvæsen, men også hvorledes besættelsen 1940-1946 berørte toldvæsenet og dets personale med tyskernes beslaglæggelser af bygninger samt det russiske bombardement af Bornholm i 1945.

Bogen har affødt en række anmeldelser, hvad vi selvfølgelig er glade for, såvel de meget positive som de mindre positive. Hvis vi skal se på det sidste, så er kritikken gået på, at der er for lidt arkitektur og næsten intet om arkitekterne, hvilket vi godt er klar over, men det er også bygningshistorien, vi har fokus på, som nævnt ovenfor, og det er således ikke projektets idé nødvendigvis at give en detaljeret redegørelse for arkitektoniske detaljer, men at give et *signalement* af de markante bygninger, der lokalt i stort omfang har været midtpunkt for det økonomiske liv i byen.

Projektet er i sin vorden, og vi besluttede at indlede med bindet om Bornholm, hvor vi havde en kvalificeret forfatter med et stort kendskab til Bornholm og de bornholmske toldkamres bygningshistorie, og hvor redaktionen bevidst har lagt hovedvægten på historien om bygningerne, hvad vi måske ikke har formidlet tydeligt nok, så alle anmeldere har forstået forskellen på ”Toldvæsenets bygningshistorie” og ”Toldvæsenets arkitekturhistorie”.

Projektet er ikke et fuldt færdigt projekt, idet det ikke er helt simpelt at få truffet aftaler om bidrag, idet ressourcerne i de lokale museer og arkiver er begrænsede, og der ikke er midler til at honorere forfatterne, hvorfor vi i redaktionen er nødt til at søge projektet realiseret områdevist. Vi er således meget langt fremme med *Toldbygninger på Fyn, Langeland og Ærø*, hvor vi mangler at få de sidste tre artikler i hus. Alle artikler er skrevet af byernes museumsfolk eller andre faghistorikere. Derudover er vi godt i gang med Lolland og Falster samt Møn med Claus M. Smidt som forfatter.

Vi vil også gerne indgå i lokale samarbejder om udarbejdelse og publicering med lokalhistoriske samfund eller museer, hvilket vi bl.a. arbejder med i det sønderjyske, hvor målet kunne være en publicering i 2020, 100-året for Genforeningen. Toldbygningernes historie

i Sønderjylland er i høj grad Sønderjyllands historie med såvel tyske (1864-1920) som danske toldbygninger.

Det har således ikke været muligt fra starten at lægge en udgivelsesplan, men nok en strategi, hvorfor vi forestiller os et bind, hvor der vil være nogle samlede artikler med hensyn til den generelle udvikling i toldvæsenet, som følger samfundsudviklingen med hensyn til handelens udvikling såvel som udviklingen i transportmidlerne (transport med jernbane og lastbil), hvilket også influerede på toldkamrenes placering.

Forholdene fra Bornholm over København til de større provinsbyer er meget forskellige, for her kommer de kongelige bygningsinspektører først for alvor ind i billedet. Naturligt kommer der en karakteristik af de kgl. bygningsinspektører, der stod for opførelsen af de mest markante anlæg, mens de mere ydmyge

bygninger som toldkontroller og toldopsynsmandsposter mm. vil få en mere beskeden behandling. Afgørende for projektet er at sætte fokus på de bygninger, der i dag er på vej til at gå i glemslen som følge af ny anvendelse. Hvor det er muligt, er det også et mål at præsentere læserne for, hvad den pågældende bygning i dag benyttes til: Sommerbolig eller helårsbeboelse, museum, restaurant eller måske fortsat til kontorformål.

Med det første bind har vi også fået løst en række layoutmæssige problemer samt spørgsmålet om, hvordan et sådant stof skal præsenteres og der er således søgt at tage højde for de forskelligheder, der naturligt vil være mellem de enkelte bind.

Vi håber derfor, at man vil tage vel imod toldvæsenets bygningshistorie, for det er en forudsætning for, at vi vil kunne nå hele Danmark rundt.

Selskabet har siden 1978 udgivet tidsskriftet
Zise – Told- og Skattehistorisk Tidsskrift.

Af særpublikationer er hidtil udsendt:

Den gamle grænse – set på postkort af Jens Bruhn, 1978.

Toldboder – set på grafiske blade af Jens Bruhn, 1979.

Kongeaen eller Den gamle Grænse af P. Eliassen, (1925-26), 1980.

Det danske Gendarmerikorps – grænsens gendarmere og smuglere
af Jens Jensen med en efterskrift af Lars Bjørneboe, (1938), 1981.

Krydstoldvæsenet – Det sejlene toldvæsen 1824-1904
af Robert Svalgaard, udgivet ved Holger Munchaus Petersen, 1983.

Dansk toldhistorie – Fra middelalder til nutid, bd. I-V,
af Mikael Venge, Henrik Becker-Christensen, Henrik Fode, Anders Monrad Møller,
Paul Gersmann, Alf Therkildsen og O. Tobiesen Meyer, 1987-1990.

Toldvæsenet i Dansk Vestindien 1672-1917 af Poul Erik Olsen, 1988.

Odense toldkammers historie 1632-1988 af Otto Madsen og Anders Monrad Møller, 1989.

En tolders erindringer – 54 år i toldvæsenets tjeneste af Henry G. Petersen, 1989.

En tolders liv af Knud Bro, 1989.

Det gamle Aalborghus – Told og skatter på Christian II's tid af Mikael Venge, 1991.

Helsingør Toldkammer af Lars Bjørn Madsen, 1991.

Uniformer i toldvæsen og grænsegendarmere
af Ingeborg Cock-Clausen og Aage E. Hansen, 1994.

Toldarkiver før 1969. Vejledning og nogle til toldarkiverne i landsarkiverne
af Ole Degn, 1994.

Grænsen i 75 år, red. af Henrik Becker-Christensen, 1995.

Tolder 1942-1993 af Vagn H. Vinje, 1995.

Tolder og kvinde. En undersøgelse af kvinders ansættelse i en mandsdomineret etat
af Karen Hjorth, 1998.

Set gennem mine briller af Peter Søndergaard, 2000.

Dansk skattehistorie – Fra middelalder til nutid, bd. I-VI,
af Mikael Venge, Leon Jespersen, Claus Rafner, Anders Monrad Møller og
Hans Chr. Johansen, 2002-2008.

Tolden i Sundet. Toldoprævning, politik og skibsfart i Øresund 1429-1857,
red. af Ole Degn, 2010.

Toldbygninger på Bornholm af Mogens Lau, 2016.

The Sound Toll at Elsinore. Politics, shipping and the collection of duties 1429-1857,
red. af Ole Degn, 2017.

Indholdsfortegnelse

Henrik Gjøde Nielsen:

Et arbejdsliv, en kommentar og
en kontingentforhøjelse

s. 67

Kaj Aksel Højbøge:

Arbejdsliv i toldvæsenet 1948-1990

s. 68

Henrik Fode og Gunnar Jakobsen:

Toldbygninger på Bornholm – en kommentar
fra redaktørerne

s. 105